

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΣΕΞΙΣΜΟ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Μαριάνθη Γεωργαλίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Μαρία Γκασούκα, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ξανθίππη Φουλίδη, PhD Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ιωσήφ Αναστασίου, Πολιτικός Επιστήμων, Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας ΔΕΟΚ

2016

Το Έργο συγχρηματοδοτήθηκε από τον Εθνικό Μηχανισμό για τα Δικαιώματα της Γυναίκας

ΕΚΘΕΣΗ: Έμφυλη Έρευνα στο πεδίο των διοικητικών εγγράφων της Κυπριακής Δημόσιας Διοίκησης	3
1. Μεθοδολογία υλοποίησης της έρευνας	3
2. Συμπεράσματα της έρευνας-Κυπριακή Δημόσια Διοίκηση και Φύλο. Ο φανερός και έρπων (ή λανθάνων) σεξισμός του λόγου των δημοσίων εγγράφων	13
Σε ό,τι αφορά τα επίπεδα γραμματικής ανάλυσης της Μορφολογίας/Σύνταξης	21
Σε ό,τι αφορά τη Σημασιολογία	26
Σε ό,τι αφορά την πραγματολογική/κειμενική ανάλυση	33
3. Συμπερασματικά	37
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	38
Βιβλιογραφία	39
Ελληνική βιβλιογραφία	39
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	41

Έκθεση: Έμφυλη Έρευνα στο πεδίο των διοικητικών εγγράφων της Κυπριακής Δημόσιας Διοίκησης

1. Μεθοδολογία υλοποίησης της έρευνας

1.1. Εισαγωγή

Τα διοικητικά έγγραφα¹ αποτελούν σημαντικό στοιχείο τόσο της δημόσιας ζωής όσο και του δημόσιου λόγου. Διεκπεραιώνουν ποικιλία διοικητικών λειτουργιών και αναφέρονται ή/και απευθύνονται σε διαφορετικές κατηγορίες στελεχών και ομάδες πολιτών, ανδρών και γυναικών, αποδίδοντάς τους συγκεκριμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά. Ακόμα, τα έγγραφα εκφέρουν λόγο, που είναι φορέας ιδεολογίας και αντανακλά συχνά την ανισότητα των φύλων που υπάρχει στις παραδοσιακές κοινωνίες και αλλάζει, καθώς μεταβάλλονται αυτές οι αξίες και οι παραδόσεις. Άλλωστε, ο Λόγος (Discourse) και η γλώσσα απηχούν ιεραρχημένες/ εξουσιαστικές κοινωνικές πραγματικότητες και δεν είναι «αθώες» ως προς τις ανισότητες και διακρίσεις που συνδέονται και με τα φύλα .

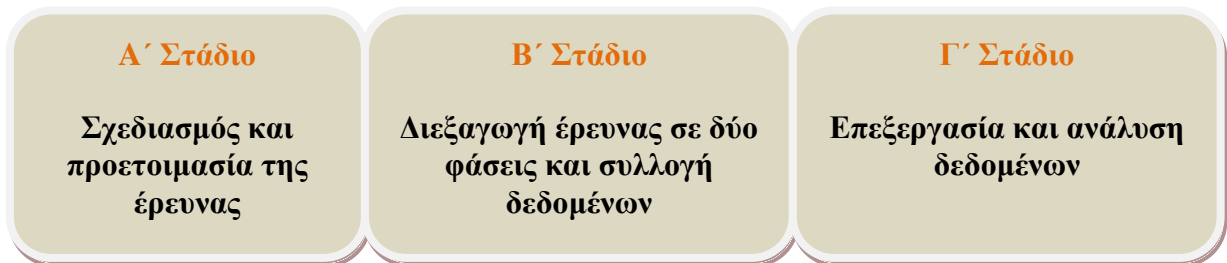
Σκοπός της διερεύνησης των διοικητικών εγγράφων, ήταν να αποδειχθεί η προαναφερθείσα έμφυλη διάστασή τους και καταγραφούν περιπτώσεις γλωσσικού σεξισμού². Κατά τη διάρκειά της εντοπίστηκαν, συλλέχθηκαν, εξετάστηκαν και αναλύθηκαν διοικητικά έγγραφα, προκειμένου να διερευνηθεί η χρήση της γλώσσας ως προς την (ανα)παραγωγή έμφυλων στερεοτύπων και προκαταλήψεων και την καταγραφή περιπτώσεων γλωσσικού σεξισμού. Για την επίτευξη του προαναφερθέντος σκοπού η ανάλυση εστίασε σε τρία (3) επίπεδα: α) μορφολογία³/ σύνταξη, β)

¹ Σύμφωνα με το Αρ. 3651/8-11-2002 της επίσημης εφημερίδας της Κυπριακής Δημοκρατίας, δημόσια έγγραφα της Κυπριακής Δημοκρατίας θεωρούνται τα εξής: α) τα έγγραφα που προέρχονται από αρχή ή δημόσιο υπάλληλο δικαιοδοτικού οργάνου του κράτους, συμπεριλαμβανομένων και των εγγράφων που προέρχονται από την εισαγγελική αρχή, δικαστικό γραμματέα ή δικαστικό επιμελητή, β) τα διοικητικά έγγραφα, γ) τα συμβολαιογραφικά έγγραφα, δ) οι επίσημες βεβαιώσεις, όπως βεβαιώσεις καταχωρήσεως, θεωρήσεις για βέβαιη χρονολογία και επικυρώσεις υπογραφής, που τίθενται σε ιδιωτικό έγγραφο. Αντίστοιχα τα **Δημόσια** έγγραφα της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης είναι εκείνα που έχουν συνταχθεί κατά τους νόμιμους τύπους, από τον καθ' ύλην και κατά τόπον αρμόδιο υπάλληλο ή λειτουργό ή πρόσωπο που ασκεί δημόσια υπηρεσία ή λειτουργία (άρθρο 438 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), ενώ διοικητικά είναι εκείνα που συντάσσονται από τις Διοικητικές Αρχές (άρθρο 5 παρ. 1 Ν. 2690/99 «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις- ΦΕΚ 45/Α'»).

² Ο γλωσσικός σεξισμός εκφράζεται με γλωσσικές επιλογές που αγνοούν, ορίζουν σε στενό πλαίσιο και μειώνουν τα άτομα στα οποία απευθύνεται ή αναφέρεται. και ορίζεται ως η πρακτική διάκρισης ατόμων ή ομάδων με γνώμονα το φύλο τους με συνήθη στόχο τις γυναίκες

³ «Η μορφολογία είναι το τμήμα της γραμματικής που ασχολείται με τη μελέτη της ανάλυσης και του σχηματισμού των λέξεων» (Ράλλη 2008:1).

σημασιολογία⁴ γ) πραγματολογία/ κειμενική ανάλυση. Ακόμα σκοπός ήταν μέσα από διάφορα κυπριακά διοικητικά έγγραφα να αναδειχθούν συγκεκριμένα παραδείγματα, εναλλακτικές γλωσσικές επιλογές, που αποδοθούν περιπτώσεις γλωσσικού σεξισμού. Η σημαντικότητα της έρευνας αποδεικνύεται από το ότι για πρώτη φορά στην Κυπριακή Δημοκρατία, από όσο γνωρίζουμε, διεξάγεται έρευνα καταγραφής περιπτώσεων γλωσσικού σεξισμού στα δημόσια έγγραφα και αποτελεί από μόνη της υπόδειγμα ανάλυσης δημόσιου λόγου και μια «καλή πρακτική», η οποία είναι δυνατό να αξιοποιηθεί παραπέρα, καθώς το πεδίο της διερεύνησης της έμφυλης διάστασης της κυπριακής Δημόσιας Διοίκησης παραμένει εξαιρετικά ευρύ. Αξίζει να σημειωθεί πως από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών μόνο στην Ελλάδα έχει υλοποιηθεί αντίστοιχη έρευνα από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (Γκασούκα, Γεωργαλίδου, κ.ά., 2014) Η έρευνα με τα αντιπροσωπευτικά προς το είδος διοικητικά έγγραφα από τα υπουργεία και τους δήμους της Κυπριακής Δημοκρατίας υλοποιήθηκε στα ακόλουθα στάδια:

1.2 Η δειγματοληψία

Για την επίτευξη των σκοπών της έρευνας κρίθηκε απαραίτητο και εφαρμόστηκαν οι μέθοδοι της απλής τυχαίας, της στρωματοποιημένης και της αναλογικής δειγματοληψίας.

Αρχικά στην καταγραφή της μεθοδολογίας της έρευνας

⁴ «Η πραγματολογία ασχολείται με τη μελέτη της σημασίας, όπως επικοινωνείται από έναν/μια ομιλητή/ τρια (ή γράφοντα/ουσα) και ερμηνεύεται από έναν/μια ακροατή/τρια (ή αναγνώστη/στρια)» (Yule 1996:3). « Η πραγματολογία (pragmatics) δεν περιορίζεται στην εξέταση των γλωσσικών σημείων, αλλά περιλαμβάνει ακόμα στη μελέτη της τους χρήστες του γλωσσικού συστήματος, το συγκείμενο (co-text) και την επικοινωνιακή κατάσταση» (Χριστοπούλου 2003:1)

σχηματίστηκε πλήρης κατάλογος με όλα τα μέλη του πληθυσμού⁵ (Πίνακας 1^{ος}), επειδή θεωρήθηκε απαραίτητος, χρήσιμος και δεν ήταν διαθέσιμος. Έπειτα εφαρμόστηκε η απλή τυχαία δειγματοληψία (simple random sampling), (Cohen & Holliday, 1979, Ρούσσος, & Τσαούσης, 2011: 310), σύμφωνα με την οποία έγινε επιλογή δείγματος με τυχαίο τρόπο και με ορισμένο εξ' αρχής μέγεθος. Χαρακτηριστικό της μεθόδου αυτής είναι πως κάθε μέλος του πληθυσμού έχει την ίδια πιθανότητα επιλογής στο δείγμα (αμερόληπτη επιλογή) (δείγματα πιθανοτήτων). Όταν ένα στοιχείο επιλεγεί, δεν έχει τη δυνατότητα να επανεπιλεγεί. Κάθε νέα επιλογή δεν επηρεάζεται από τις προηγούμενες επιλογές. Αν και ο αριθμός των εγγράφων του δημόσιου τομέα είναι άπειρος και μεταξύ τους τα έγγραφα εμφανίζουν σχετικά ομοιογενή στοιχεία, το πλεονέκτημα αυτής της μεθόδου δειγματοληψίας είναι ότι πρόκειται για αμερόληπτη διαδικασία επιλογής. Από την άλλη πλευρά, το μειονέκτημά της είναι ότι ήταν δύσκολο να εφαρμοστεί, διότι δεν είναι συχνά γνωστός ολόκληρος ο πληθυσμός και τα είδη του. Αυτή η δυσκολία αντιμετωπίστηκε με τη συστηματική καταγραφή του πεδίου, τη δημιουργία του 1ου Πίνακα κατά τη συγγραφή της μεθοδολογίας της έρευνας και κατά την έναρξή της (Creswell 2011).

Παράλληλα, έγινε και στρωματοποιημένη δειγματοληψία (stratified sampling) (Cohen & Holliday, 1979, Ρούσσος, & Τσαούσης, 2011: 310), δηλαδή δειγματοληψία συστάδων, η οποία διακρίνει τον πληθυσμό κατά μονάδες ή συστάδες. Ο πληθυσμός της έρευνας χωρίστηκε σε αμοιβαία αποκλειόμενα σύνολα, σε ομοιογενείς ομάδες, που ονομάζονται «στρώματα» (Strata) και μοιράζονται ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό ή συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Στη συνέχεια επιλέχθηκαν δείγματα με απλή τυχαία δειγματοληψία από κάθε στρώμα. Ο πληθυσμός των προαναφερόμενων δημοσίων εγγράφων χωρίζεται στα στρώματα που παρουσιάζονται στον Πίνακα 2ο και στο Γράφημα 1ο. Στο δείγμα εντάχθηκαν έγγραφα από κάθε στρώμα με την απλή τυχαία μέθοδο της δειγματοληψίας. Το πλεονέκτημα της στρωματοποιημένης δειγματοληψίας είναι η επίτευξη της κατά το δυνατό αντιπροσώπευσης του κάθε είδους του συνόλου των εγγράφων και ο περιορισμός του σφάλματος της εκτίμησης και της ύπαρξης ικανού αριθμού υποκειμένων που προέρχονται από υποπληθυσμούς (Ζαφειρόπουλος 2005, Μπενού 1991). Μ' άλλα λόγια εξασφαλίστηκε η σύνθεση του δείγματος να είναι αντιπροσωπευτική του πληθυσμού (εν προκειμένω σε σχέση με το πλήθος των κειμενικών ειδών που περιλαμβάνονται στην κατηγορία «Διοικητικά Έγγραφα»). Το μειονέκτημα όμως είναι ότι

⁵ Σύμφωνα με την Παπαγεωργίου 1998 ο όρος πληθυσμός (population) αναφέρεται στο ευρύ σύνολο των μονάδων από τις οποίες ένα δείγμα επιλέγεται. Οι Παπ/σίου & Παπ/σίου (2005:172) θεωρούν ότι «ο πληθυσμός (population) στη Στατιστική αναφέρεται σ' ένα σύνολο, όχι μόνο ανθρώπων αλλά και ζώων, πραγμάτων, μετρήσεων, συμβάντων και αντιδράσεων κάθε είδους»

μερικές ομάδες ενδέχεται να υπο-εκπροσωπούνται στο δείγμα. Βέβαια αυτό αντιμετωπίστηκε με την υλοποίηση της δειγματοληψίας σε δύο φάσεις. Στο τέλος της πρώτης φάσης έχει γίνει ακριβής καταγραφή του δείγματος που έχει συγκεντρωθεί μέχρι τότε. Στην αρχή της έναρξης της β' φάσης διαπιστώθηκαν ελλείψεις και παραλείψεις, οι οποίες διορθώθηκαν καθιστώντας το δείγμα κατά το δυνατόν αντιπροσωπευτικότερο (Creswell 2011).

Τέλος, εφαρμόστηκε η αναλογική (proportionate) δειγματοληψία σε κάθε στρώμα (Ρούσσο, & Τσαούσης, 2011: 310). Επιλέχθηκε δείγμα έτσι, ώστε η αναλογία του μεγέθους του δείγματος σε κάθε στρώμα προς το μέγεθος του συνολικού δείγματος να είναι ίση με την αναλογία του μεγέθους του πληθυσμού του στρώματος προς το μέγεθος του συνολικού πληθυσμού. Δηλαδή, οι περιφέρειες και οι δήμοι με μεγαλύτερο ποσοστό κατοίκων εκπροσωπήθηκαν με μεγαλύτερο δείγμα εγγράφων ή κατηγορίες με μεγαλύτερο αριθμό εγγράφων εκπροσωπήθηκαν περισσότερο. Επιπρόσθετα λήφθηκε υπόψη και δόθηκε προτεραιότητα στις υπηρεσίες εκείνες που ρυθμίζουν τη λειτουργία φορέων που απευθύνονται σε μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες (π.χ. Υπουργείο Παιδείας, Υπουργείο Υγείας της Κυπριακής Δημοκρατίας). Τα έγγραφα τεκμήρια συγκεντρώθηκαν από το διαδίκτυο.

<i>Είδη εγγράφων</i>
Διαγωνισμοί / προκηρύξεις
Απόφαση, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις, αποφάσεις, εκθέσεις
Αίτηση
Δελτίο τύπου, ανακοίνωση
οδηγίες
πρόσκληση
Θεματολογία συνεδριάσεων
Πρακτικά
Νομοθετικά κείμενα
Απολογισμός
Έρευνες/μελέτες, επιτροπές/συμβούλια
συμβάσεις/ συμφωνίες/ συνεργασίες/ συνέδρια/ συσκέψεις

1.3 Το χρονικό διάστημα υλοποίησης της έρευνας

Η έρευνα υλοποιήθηκε σε δύο φάσεις. Η πρώτη έγινε από 1 Σεπτεμβρίου 2015 έως 30 Νοεμβρίου 2015 και η δεύτερη φάση πραγματοποιήθηκε από 1 Δεκεμβρίου 2015 μέχρι 15 Φεβρουαρίου 2016.

1.4. Το δείγμα της έρευνας

Εξ αρχής στη συγκεκριμένη έρευνα διατυπώθηκε η αναγκαιότητα της χρήσης δείγματος αντί ολόκληρου του πληθυσμού, αφού τα μέλη του πληθυσμού ήταν πάρα πολλά (άπειρα) και πρακτικά αδύνατον να συμπεριληφθούν όλα, αλλά και επειδή υπήρξαν πρακτικοί περιορισμοί χρόνου στη διαδικασία συλλογής δεδομένων (διάρκεια υλοποίησης της έρευνας τρεις μήνες).

Οι φορείς τα έγγραφα των οποίων αποτελούν το δείγμα είναι τα ένδεκα (11) Υπουργεία και Δήμοι της Κυπριακής Δημοκρατίας. Μ' αυτόν τον τρόπο εξασφαλίστηκε και η χωροταξική αντιπροσωπευτικότητα τους. Επιπρόσθετα συλλέχθηκε περιορισμένος αριθμός εγγράφων από Ανεξάρτητες Υπηρεσίες, που δεν υπάγονται σε Υπουργεία, όπως η Ελεγκτική και η Νομική Υπηρεσία. Πρόκειται για υπηρεσίες, στις οποίες προϊστάνται ανεξάρτητοι/ες αξιωματούχοι, που διορίζονται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Στελεχώνονται από εναλλάξιμο προσωπικό σύμφωνα με το σχετικό έγγραφο του Υπουργείου Οικονομικών (2015).

Το συνολικό μέγεθος του δείγματος στην α' και β' φάση της έρευνας ήταν 636 εν χρήσει έγγραφα του δημόσιου τομέα της Κυπριακής Δημοκρατίας, από τα οποία τα 388 είναι έγγραφα από το σύνολο των Υπουργείων της Κυπριακής Δημοκρατίας (Πίνακας 1^{ος}), τα 215 έγγραφα των δέκα (10) Δήμων της Κυπριακής Δημοκρατίας, (Πίνακας 2^{ος}) και 33 έγγραφα προέρχονται από ανεξάρτητους κυβερνητικούς φορείς. Έτσι, το 34% του δείγματος απαρτίζουν έγγραφα των δήμων Λάρνακας, Λεμεσού, Πάφου, Λευκωσίας, Στροβόλου, Αγίου Αθανασίου, Αγίας Νάπας, Λαπήθου, Λακατάμιας, Κάτω Πολεμιδιών, το 61% έγγραφα όλων των Υπουργείων και το 5% των ανεξάρτητων κυβερνητικών φορέων (Γράφημα 1^ο). Προτιμήθηκε το δείγμα να είναι όσο το δυνατόν μεγαλύτερο, ώστε να βελτιώνεται η ακρίβεια εκτίμησης του μέσου όρου του πληθυσμού από το μέσο όρο του δείγματος. Χαρακτηρίζεται επαρκές, αφού καλύπτει όλο το πιθανό εύρος των διοικητικών εγγράφων της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Πίνακας 1^{ος} : Ο αριθμός των τεκμηρίων των Υπουργείων της Κυπριακής Δημοκρατίας που αναλύθηκαν

<i>Υπουργεία</i>	<i>Αριθμός τεκμηρίων, που αναλύθηκαν</i>
Οικονομικών	35
Εξωτερικών	26
Εσωτερικών	28
Παιδείας και Πολιτισμού	32
Υγείας	47
Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος	29
Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης	53
Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	41
Άμυνας	30
Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού	32
Μεταφορών, επικοινωνιών και έργων	35
Σύνολο	388

Πίνακας 2^{ος} : Ο αριθμός των τεκμηρίων που αναλύθηκαν ανά Δήμο της Κυπριακής Δημοκρατίας

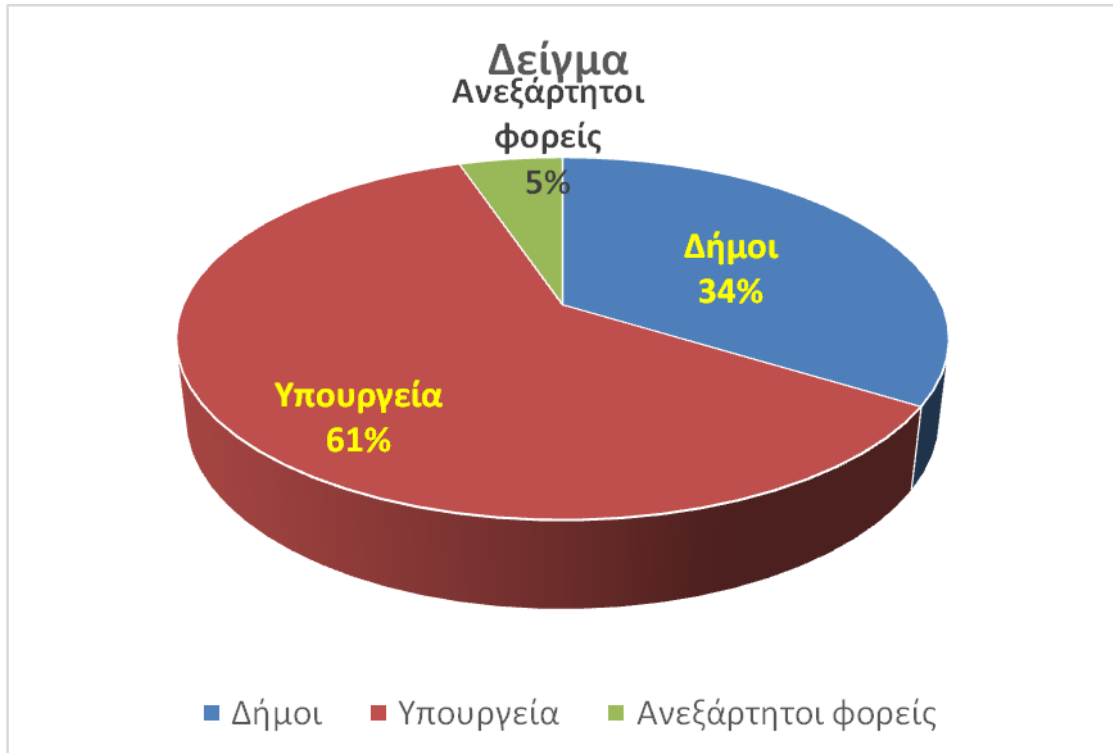
<i>Δήμοι</i>	<i>Αριθμός τεκμηρίων, που αναλύθηκαν</i>
Αγίας Νάπας	21
Αγίου Αθανασίου	20
Κάτω Πολεμιδίων	16
Λακατάμιας	17
Λαπήθου	17
Λάρνακας	20
Λεμεσού	17
Λευκωσίας	29
Πάφου	24
Στροβόλου	34
Σύνολο	215

Πίνακας 3^{ος} : Ο αριθμός των τεκμηρίων που αναλύθηκαν ανά Ανεξάρτητο Φορέα της Κυπριακής Δημοκρατίας

<i>Ανεξάρτητοι φορείς</i>	<i>Αριθμός τεκμηρίων, που αναλύθηκαν</i>
Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών	9
Ελεκτική Υπηρεσία	6
Μονάδα Διοικητικής Μεταρρύθμισης	5
Κυπριακή Ακαδημία Δημόσιας Διοίκησης	7
Σύνολο	33

Πίνακας 4^{ος} : Ο αριθμός των τεκμηρίων που αναλύθηκαν ανά φορέα της Κυπριακής Δημοκρατίας

<i>Συνολική κατανομή δείγματος ανά φορέα</i>	<i>Αριθμός τεκμηρίων, που αναλύθηκαν</i>
Υπουργεία	388
Δήμοι	215
Ανεξάρτητοι φορείς	33
Σύνολο	636

Γράφημα 1ο: Το ποσοστό τεκμηρίων επί τοις εκατό που αναλύθηκαν ανά φορέα της Κυπριακής Δημοκρατίας

1.5. Ταξινόμηση των τεκμηρίων της έρευνας

Όλα τα έγγραφα που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας συγκεντρώθηκαν, οργανώθηκαν και ταξινομήθηκαν σε μορφή πίνακα σε λογιστικό φύλλο (excel). Η ταξινόμηση των εγγράφων-τεκμηρίων σε φύλλο εργασίας έγινε στον οριζόντιο κατακόρυφο άξονα, κατά αύξουσα σειρά. Στο πρώτο κελί προσδιορίζεται ο φορέας σύνταξης του εγγράφου, στο δεύτερο το είδος του, στο τρίτο ημερομηνία σύνταξης, στο τέταρτο ο αριθμός πρωτοκόλλου, στο πέμπτο ο σύντομος τίτλος του και στο έκτο η σύντομη περιγραφή του θέματος. Ωστόσο, σε ορισμένα μόνον από τα έγγραφα που έχουν ενταχθεί στο δείγμα της έρευνας προσδιορίζονται και τα πέντε προαναφερθέντα στοιχεία. Με το ίδιο λογισμικό δημιουργήθηκαν ακόμα τα γραφήματα για την παρουσίαση του δείγματος αλλά και των γενικών διαπιστώσεων για το φαινόμενο του σεξισμού, αφού εξασφαλίζει τη γρήγορη και άρτια δημιουργία γραφημάτων.

1.6 Η ερευνητική συνδυαστική μέθοδος

Η έρευνα αξιοποίησε συνδυαστικά την Κριτική Ανάλυση και την Ανάλυση Περιεχομένου. Σε ό, τι αφορά την κοινωνιογλωσσολογική της διάσταση, η παρούσα έρευνα εντάσσεται στο πλαίσιο των ποιοτικών κοινωνιογλωσσολογικών προσεγγίσεων και συγκεκριμένα στο πλαίσιο της **Ανάλυσης Λόγου** (Phillips, Jorgensen, 2009).. Η Ανάλυση Λόγου, επικεντρώνεται στην ανάλυση της χρήσης της γλώσσας στο πλαίσιο των εκάστοτε κοινωνιοπολιτισμικών και κειμενικών συμφραζόμενων. «*Η κριτική ανάλυση λόγου (Fairclough 1992, 1995, 1996, Jäger 2004, Jäger & Jäger 2007) συνιστά μια σειρά προσεγγίσεων με ποικίλες θεωρητικές⁵ και μεθοδολογικές αρχές, οι οποίες επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στην εξέταση της σχέσης κειμένου-λόγου και ιδεολογίας. κάθε κείμενο, αφενός, αντιμετωπίζεται ως φορέας ιδεολογικού περιεχομένου, το οποίο εντοπίζεται στις δομές του λόγου, και, αφετέρου, θεωρείται ότι επηρεάζει τις σχέσεις εξουσίας, καθώς μπορεί να τις παράγει, να τις συντηρεί ή να τις υπονομεύει (Wodak 1989, Fairclough 2001). Οι επιμέρους ομάδες σχετίζονται με διαφορετικούς 'ιδεολογικούς σχηματισμούς του λόγου' (ideological-discursive formations), ένας από τους οποίους είναι ο κυρίαρχος και έχει ως βασικό χαρακτηριστικό του την ικανότητα να «φυσικοποιεί» τις ιδεολογίες, να επιτυγχάνει δηλαδή την εξασφάλιση της αποδοχής τους ως «μη ιδεολογιών» και της μετατροπής τους, εντέλει, σε «κοινή λογική». Η κριτική ανάλυση λόγου -με δεδομένο ότι πρωταρχικός της στόχος δεν είναι να αποφανθεί με όρους αλήθειας-ψεύδους για το κείμενο που εξετάζει (Riggins 1997)-, θέτει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός της τη διαδικασία αυτή και αποβλέπει στο ακριβώς αντίθετο, στην «αποφυσικοποίηση», δηλαδή, των ιδεολογιών (denaturalization) και στην κατάδειξη των σχέσεων δύναμης/εξουσίας. Ανιχνεύει τόσο τους τρόπους με τους οποίους οι κοινωνικές δομές καθορίζουν τις ιδιότητες του λόγου, όσο και, αντίστροφα, τους τρόπους με τους οποίους οι ιδιότητες του λόγου καθορίζουν τις κοινωνικές δομές και φανερώνει τις επιδράσεις του λόγου που παραμένουν αδιαφανείς στους/ις συμμετέχοντες/ουσες σε μια επικοινωνιακή περίσταση, καθώς θεωρεί ότι η αδιαφάνεια είναι η άλλη πλευρά του νομίσματος της «φυσικοποίησης» (Fairclough 1995, στο Μπονίδης, 2004:2).*

Ταυτόχρονα, η Ανάλυση Περιεχομένου (Ιωσηφίδης 2008) επιτρέπει τη συστηματική διερεύνηση του κειμένου. Με στόχο το κείμενο να εξετάζεται στην ολότητά του και όχι επιλεκτικά, οι κατηγορίες/κώδικες που χρησιμοποιούνται για την ταξινόμηση των δεδομένων ορίζονται με σαφήνεια, έτσι ώστε να είναι δυνατά η επανάληψη και ο έλεγχος της διαδικασίας από άλλες/ους ερευνήτριες/ές. Ταυτόχρονα, χαρακτηριστικά που εμφανίζονται στο κείμενο κατά κάποιο τρόπο ποσοτικοποιούνται, με αποτέλεσμα να διαπιστώνεται η σημασία που φέρουν στο ίδιο κείμενο, αλλά και σε σύγκριση με άλλα

κείμενα.

Ο σκοπός της έρευνας και το υλικό ανάλυσης προσδιόρισαν τη μονάδα ταξινόμησης και τη μονάδα συμφραζομένων. Αφού μονάδα ταξινόμησης σύμφωνα με τον Holsti (στο Μαραγκουδάκη, 2005) είναι η μικρότερη μονάδα κατηγοριοποίησης, το μικρότερο, δηλαδή, τμήμα του περιεχομένου που τοποθετείται σε μια δεδομένη κατηγορία, η μονάδα ταξινόμησης της συγκεκριμένης έρευνας είναι η λέξη του δημόσιου εγγράφου. Ταυτόχρονα, ως μονάδα συμφραζομένων ορίζεται το τμήμα εκείνο του αναλυόμενου υλικού, που αποτελεί τη βάση της κατηγοριοποίησης και στο οποίο εφαρμόζεται η μονάδα ταξινόμησης (Μαραγκουδάκη, 2005). Στη συγκεκριμένη έρευνα σαν μονάδα συμφραζομένων ορίστηκε το περιεχόμενο του κάθε εγγράφου.

Ακολούθησε η κατηγοριοποίηση των αποτελεσμάτων, που βασίστηκε στους κανόνες του αμοιβαίου αποκλεισμού, της σχετικότητας, της αντικειμενικότητας της πίστης, της παραγωγικότητας, της εξαντλητικότητας (Φουλίδη 2015) και κατέληξε στην ένταξη τους στις ακόλουθες λειτουργικές θεματικές κατηγορίες:

- 1. Γραμματική ανάλυση της Μορφολογίας/Σύνταξης**
- 2. Σημασιολογία**
- 3. Πραγματολογική/κειμενική ανάλυση**

1.7. Δυσκολίες της έρευνας

Η κυριότερη δυσκολία που παρουσιάστηκε κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας υπήρξε ο περιορισμένος χρόνος της, που ήταν τρεις μήνες. Η έρευνα σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε από το Σεπτέμβριο 2015 έως και 15 Νοεμβρίου του 2015. Για την αντιμετώπιση της προαναφερθείσας δυσκολίας αφιερώθηκαν πολλές ώρες εργασίας καθημερινώς και αξιοποιήθηκε η σχετική εμπειρία των ερευνητριών. Η δεύτερη δυσκολία συνδέθηκε με τον αριθμό των σελίδων των εγγράφων. Πολλά από αυτά ήταν πολυσέλιδα, όπως εκθέσεις και άλλα έγγραφα νομοθετικού περιεχομένου, μ' αποτέλεσμα η μελέτη τους για το εντοπισμό των φαινομένων του γλωσσικού σεξισμού να απαιτήσει ιδιαίτερο χρόνο.

2. Συμπεράσματα της έρευνας-Κυπριακή Δημόσια Διοίκηση και Φύλο. Ο φανερός και έρπων (ή λανθάνων) σεξισμός του λόγου των δημοσίων εγγράφων

2.1 Γενικές διαπιστώσεις

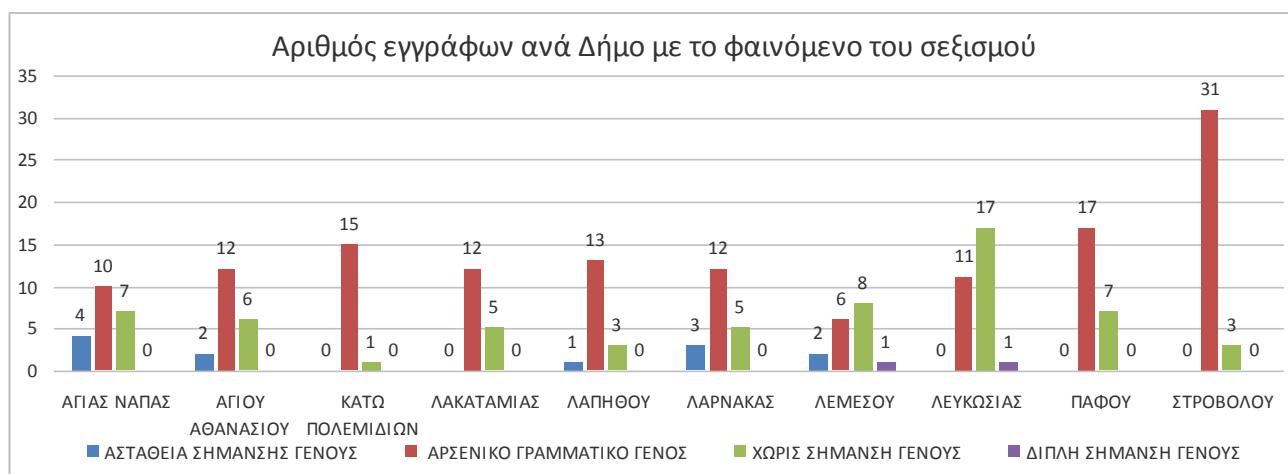
Προκειμένου να διαμορφωθεί συνολική εικόνα της έκτασης του φαινομένου του γλωσσικού σεξισμού, όλα τα έγγραφα που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας, κατηγοριοποιήθηκαν σε τέσσερις βαθμίδες στην κλίμακα των φαινομένων σεξιστικής χρήσης της γλώσσας που εντοπίζονται σε αυτά:

1. Έγγραφα στα οποία δεν εμφανίζονται λεξιλόγια και δομές συναφείς με το φαινόμενο (**χωρίς σήμανση γένους**). Επεξηγηματικά, πρόκειται για έγγραφα στα οποία δεν εμφανίζεται το φαινόμενο, καθώς η αναφορά στα πρόσωπα γίνεται μέσω ουδέτερων ως προς το φύλο λέξεων (άτομο, άνθρωπος, πρόσωπο κλπ)
2. Έγγραφα τα οποία συντάσσονται αποκλειστικά στο αρσενικό γένος (**αποκλειστική χρήση αρσενικού γένους**) για την αναφορά σε πρόσωπα, ομάδες αναφοράς με μεικτούς πληθυσμούς
3. Έγγραφα στα οποία εντοπίζεται και χρήση του θηλυκού γένους (**αστάθεια** σήμανσης γένους ως προς την επιλογή της/του συντάκτριας-τη). Δηλαδή έστω και περιστασιακά γίνεται αναφορά στα δύο φύλα μέσω της διπλής σήμανσης του γραμματικού γένους.
4. Έγγραφα στα οποία χρησιμοποιείται και το θηλυκό γένος συστηματικά (**διπλή σήμανση γένους**), ακόμα και αν προηγείται το αρσενικό και ακολουθεί το θηλυκό.

Η ταξινόμηση των εγγράφων στις συγκεκριμένες κατηγορίες οδηγεί στη διατύπωση ποσοτικών δεδομένων, μέσω των οποίων καταλήγουμε σε βασικές διαπιστώσεις για την ύπαρξη του φαινομένου του σεξισμού, όπως την κυριαρχία του αρσενικού γένους, όταν γίνεται αναφορά σε μεικτούς πληθυσμούς.

Ειδικότερα:

Γράφημα 1ο: ο αριθμός των εγγράφων που εμφανίζουν τα φαινόμενα σεξισμού ανά δήμο της Κυπριακής Δημοκρατίας

Όπως φαίνεται και στο 1^ο γράφημα στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου της Αγίας Νάπας παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης των εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους σε 4 έγγραφα, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 10 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 7 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου του Αγίου Αθανασίου παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους σε 2 έγγραφα, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 12 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 6 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Κάτω Πολεμιδιών δεν παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 15 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 1 έγγραφο. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Λακατάμιας δεν παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 12 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 5 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Λαπήθου παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους σε ένα έγγραφο (01), το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 13 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 3 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Λάρνακας παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους σε τρία (03) έγγραφα, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 12 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 5 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

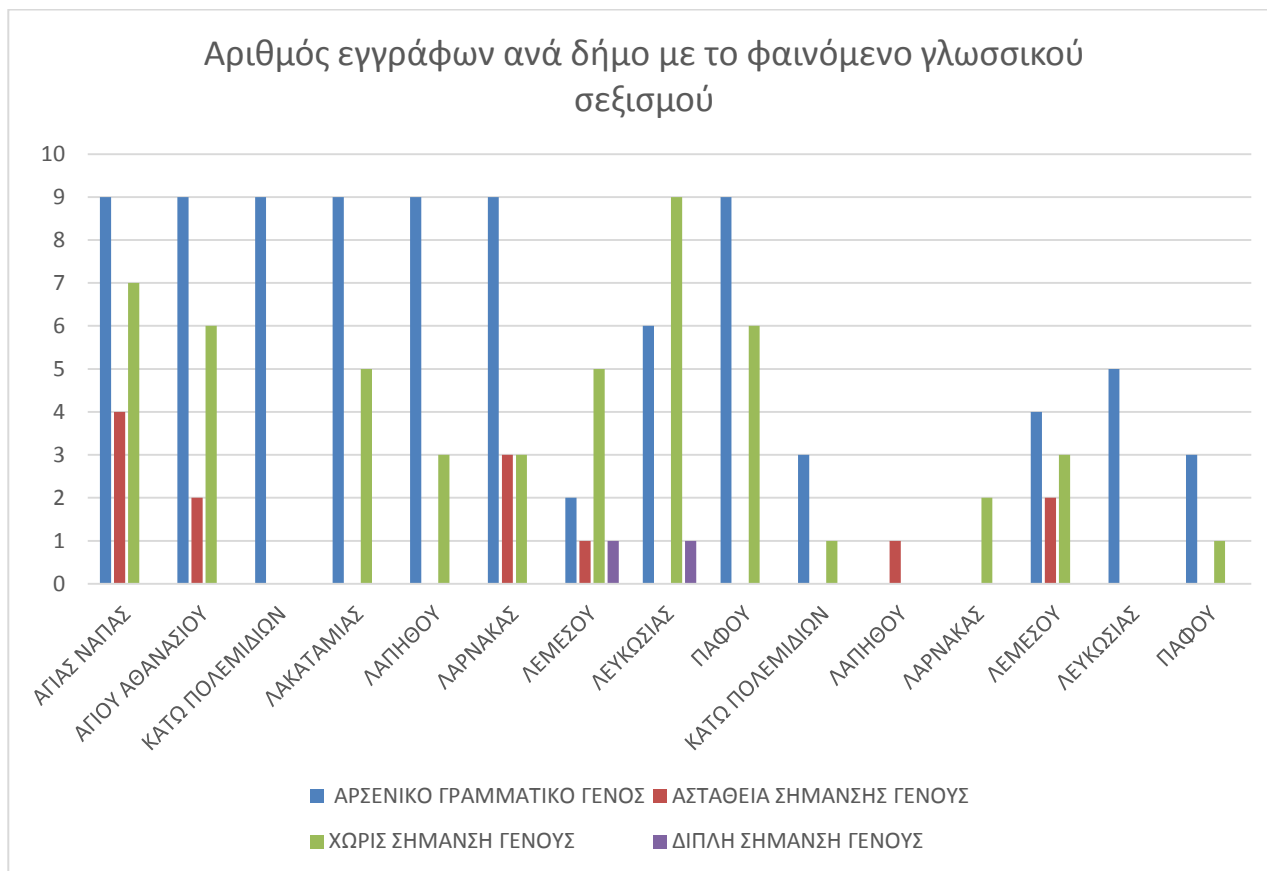
Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Λεμεσού παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους σε δύο (02) έγγραφα, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 6 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 8 έγγραφα. Υπάρχει (01) ένα έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Λευκωσίας παρατηρείται το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 11 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 17 έγγραφα. Υπάρχει ένα έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Πάφου παρατηρείται το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 17 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 7 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Στροβόλου παρατηρείται το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 31 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 3 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Γράφημα 2ο: ο αριθμός των εγγράφων που εμφανίζουν τα φαινόμενα σεξισμού ανά δήμο της Κυπριακής Δημοκρατίας

Όπως φαίνεται και στο 2^ο γράφημα στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου της Αγίας Νάπας παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης των εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους σε 4 έγγραφα, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 10 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 7 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου του Αγίου Αθανασίου παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους σε 2 έγγραφα, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 12 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 6 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Κάτω Πολεμιδιών δεν παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 15 έγγραφα, το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 1 έγγραφο. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Λακατάμιας δεν παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 12 έγγραφα ,το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 5 έγγραφα. Δεν υπάρχει κανένα έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Λαπήθου παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους σε ένα έγγραφο, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 13 έγγραφα ,το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 3 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Λάρνακας παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους σε τρία έγγραφα, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 12 έγγραφα ,το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 5 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους.

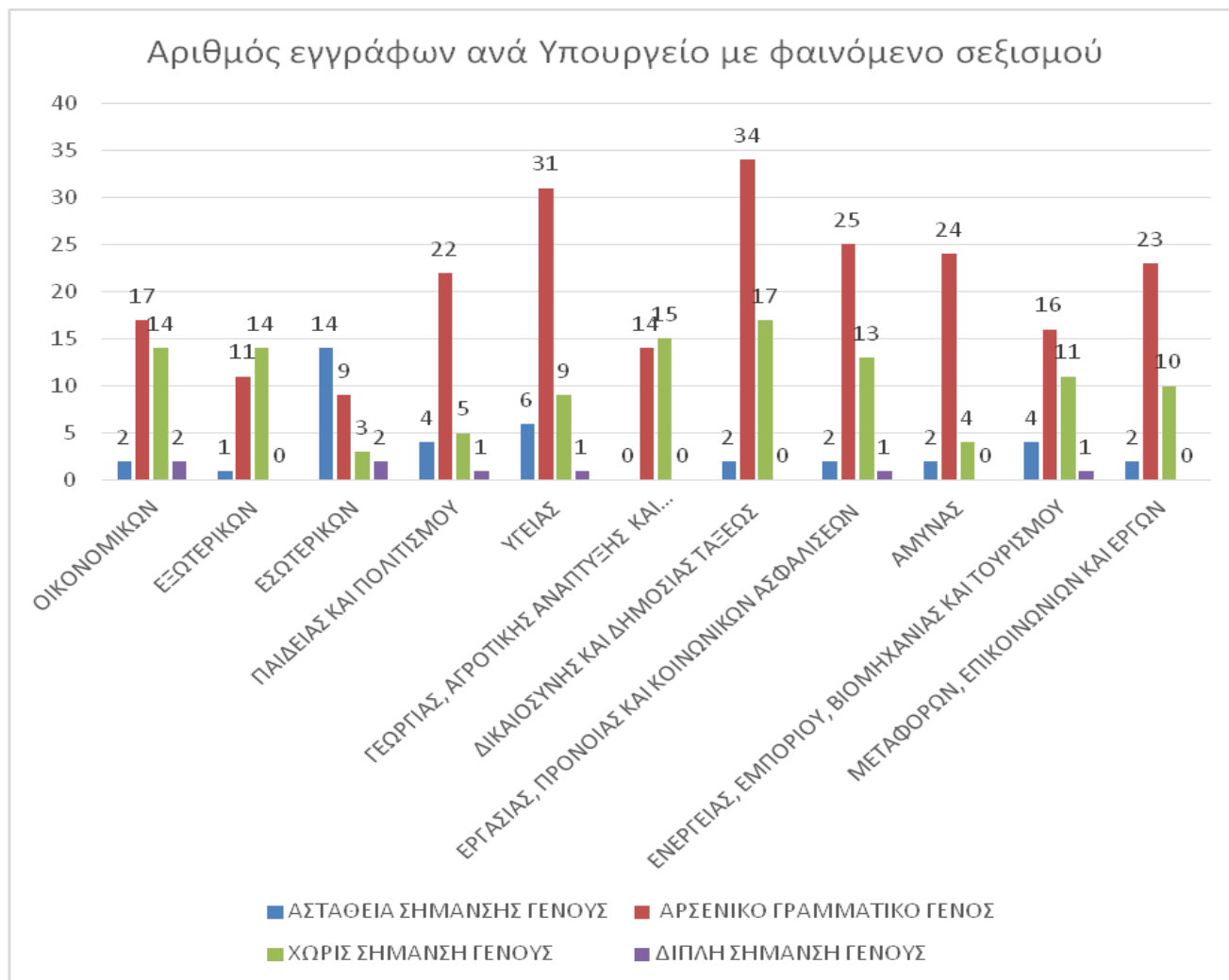
Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Λεμεσού παρατηρείται το φαινόμενο της σύνταξης εγγράφων με αστάθεια σήμανσης γένους σε δύο έγγραφα, το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 6 έγγραφα ,το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 8 έγγραφα. Υπάρχει ένα έγγραφο με διπλή σήμανση γένους

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Λευκωσίας παρατηρείται το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 11 έγγραφα ,το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 17 έγγραφα. Υπάρχει ένα έγγραφο με διπλή σήμανση γένους .

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Πάφου παρατηρείται το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 17 έγγραφα ,το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 7 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους .

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Δήμου Στροβόλου παρατηρείται το φαινόμενο της αποκλειστικής χρήσης του αρσενικού γραμματικού γένους σε 31 έγγραφα ,το φαινόμενο χωρίς σήμανση γένους σε 3 έγγραφα. Δεν υπάρχει έγγραφο με διπλή σήμανση γένους .

Γράφημα 3ο: Γράφημα με τα φαινόμενα σεξισμού που υπάρχουν στα έγγραφα που αναλύθηκαν ανά Υπουργείο της Κυπριακής Δημοκρατίας

Όπως φαίνεται και στο 3^ο γράφημα από το σύνολο των εγγράφων του Υπουργείου Οικονομικών στα 17 κυριαρχεί το αρσενικό γραμματικό γένος, στα 14 δεν υπάρχει σήμανση γένους και σε 2 υπάρχει διπλή σήμανση και αστάθεια ως προς το γένος .

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Υπουργείου Εξωτερικών υπάρχουν 14 χωρίς σήμανση γένους 11 με κυριαρχία αρσενικού γραμματικού γένους και 1 με αστάθεια σήμανσης γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Υπουργείου Εσωτερικών υπάρχουν 14 με αστάθεια σήμανσης γένους, 9 με κυριαρχία αρσενικού γραμματικού γένους, 3 χωρίς σήμανση γένους και 1 με αστάθεια σήμανσης γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού υπάρχουν 4 με αστάθεια σήμανσης γένους, 22 με κυριαρχία αρσενικού γραμματικού γένους, 5 χωρίς σήμανση γένους και 1 με αστάθεια σήμανσης γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Υπουργείου Υγείας υπάρχουν 6 με αστάθεια σήμανσης γένους, 31 με κυριαρχία αρσενικού γραμματικού γένους, 9 χωρίς σήμανση γένους και 1 με αστάθεια σήμανσης γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος υπάρχουν 14 και 5 χωρίς σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης υπάρχουν 2 με αστάθεια σήμανσης γένους, 34 με κυριαρχία αρσενικού γραμματικού γένους, 17 χωρίς σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων υπάρχουν 2 με αστάθεια σήμανσης γένους, 25 με κυριαρχία αρσενικού γραμματικού γένους, 13 χωρίς σήμανση γένους και 1 διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Υπουργείου Άμυνας υπάρχουν 2 με αστάθεια σήμανσης γένους, 24 με κυριαρχία αρσενικού γραμματικού γένους, 4 χωρίς σήμανση γένους .

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού υπάρχουν 4 με αστάθεια σήμανσης γένους, 16 με κυριαρχία αρσενικού γραμματικού γένους, 11 χωρίς σήμανση γένους και 1 με διπλή σήμανση γένους.

Στα συγκεντρωθέντα έγγραφα του Υπουργείου Μεταφορών, Επικοινωνιών και έργων υπάρχουν 2 με αστάθεια σήμανσης γένους, 23 με κυριαρχία αρσενικού γραμματικού γένους, 10 χωρίς σήμανση γένους .

Γράφημα 4ο: Γράφημα με τα φαινόμενα σεξισμού που υπάρχουν στα έγγραφα που αναλύθηκαν ανά Ανεξάρτητο Φορέα της Κυπριακής Δημοκρατίας

Όπως φαίνεται και στο 4^ο γράφημα στα έγγραφα των ανεξάρτητων φορέων της Κυπριακής Δημοκρατίας παρατηρείται ότι τρία (03) έγγραφα του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών εφαρμόζουν την κυριαρχία του αρσενικού γραμματικού γένους και έξι (06) δεν έχουν σήμανση γένους. Σε τρία (03) έγγραφα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας κυριαρχεί το αρσενικό γένος και τα 3 είναι χωρίς σήμανση γένους. Τα 5 έγγραφα της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης χαρακτηρίζονται για την κυριαρχία του αρσενικού γένους και τα δύο (02) είναι χωρίς σήμανση γένους. Σε τρία (03) έγγραφα της Μονάδας Διοικητικής Μεταρρύθμισης κυριαρχεί το αρσενικό γένος και τα δύο (02) είναι χωρίς σήμανση γένους. Σε πέντε (05) έγγραφα της Νομικής Υπηρεσίας κυριαρχεί το αρσενικό γένος και το ένα (01) είναι χωρίς σήμανση γένους.

Σε ό,τι αφορά τα επίπεδα γραμματικής ανάλυσης της Μορφολογίας/Σύνταξης

- **Η συντριπτική κυριαρχία του αρσενικού γένους**

Όπως προαναφέρθηκε, στην περίπτωση των δημόσιων εγγράφων της Κυπριακής Δημοκρατίας, **η κυριαρχία του αρσενικού γένους είναι συντριπτική**. Πέραν της εκτεταμένης χρήσης του λεγόμενου «περιεκτικού» αρσενικού με συστηματική συμφωνία άρθρων, προσαρτημάτων και αντωνυμιών σχεδόν αποκλειστικά στο αρσενικό γραμματικό γένος, χρησιμοποιούνται στη συντριπτική τους πλειοψηφία μόνον οι αρσενικοί τύποι των ονομάτων, ακόμα και στις περιπτώσεις όπου υπάρχει είτε διτυπία είτε αντίστοιχο ουσιαστικό θηλυκού γένους.

Προκειμένου η ανωτέρω διαπίστωση να τεκμηριωθεί, αναφέρουμε εντελώς ενδεικτικά τις παρακάτω περιπτώσεις:

Α. Σ' όλους τους τύπους εγγράφων των Υπουργείων Αμυνας, Εξωτερικών, Εσωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας που αναλύθηκαν δειγματοληπτικά στην πρώτη και δεύτερη φάση της έρευνας είτε πρόκειται για ανακοινώσεις είτε για σχετικές αποφάσεις, προκηρύξεις, προσκλήσεις και οδηγούς προγραμμάτων κυριαρχούν οι λέξεις «οι πολίτες», «οι Κύπριοι». Στις ελάχιστες περιπτώσεις που χρησιμοποιείται η διτυπία είναι η χρήση της λέξης Διευθυντή/Διευθύντριας σε έγγραφα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα στα οποία διαπιστώνονται ενδιαφέρουσες και αξιοσημείωτες αντιφάσεις με το περιεχόμενο και το κυρίαρχο νόημα του κειμένου και τις δημοκρατικές αξίες που γίνονται αποδεκτές στο κείμενο.

Ενδεικτικά παραδείγματα

- ✓ Στο έντυπο για άδεια εξόδου του Υπουργείου Αμύνης για μόνιμους κατοίκους «του αιτητή»
- ✓ Στην αίτηση για άδεια εξόδου του Υπουργείου Αμύνης «ο παραλαβών», ο «λαβών»
- ✓ Στο Δελτίο Τύπου του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών που προβάλλει την Κοινή Δήλωση του Ελληνοκύπριου Ηγέτη Νίκου Αναστασιάδη και του Τουρκοκύπριου Ηγέτη Ντερβίς Έρογλου -11η Φεβρουαρίου 2014

«1. Η παρούσα κατάσταση είναι απαράδεκτη και η παράτασή της θα έχει αρνητικές συνέπειες για τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους. Οι ηγέτες επιβεβαίωσαν ότι η διευθέτηση θα έχει θετική επίδραση σε ολόκληρη την περιοχή και πρωτίστως θα επωφελούνται οι Τουρκοκύπριοι και οι Ελληνοκύπριοι. Η διευθέτηση χαρακτηρίζεται από σεβασμό στις δημοκρατικές αρχές, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις βασικές ελευθερίες, καθώς και στη ξεχωριστή ταυτότητα και την ακεραιότητα

αμφοτέρων, διασφαλίζοντας το κοινό τους μέλλον σε μια ενωμένη Κύπρο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.»

✓ Στο Σχέδιο δράσης κατά της εμπορίας προσώπων 2010-2012

Ο ΔΟΕ εκτιμά ότι τα ετήσια κέρδη από την εμπορία προσώπων φτάνουν τα 32 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ σύμφωνα με τον ΟΗΕ, η εμπορία προσώπων αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη πηγή εσόδων του οργανωμένου εγκλήματος, μετά την εμπορία όπλων και ναρκωτικών. Η Κύπρος λόγω της γεωγραφικής της θέσης αποτελεί πρώτο σημείο εισόδου **πολλών μεταναστών** στην Ευρώπη και κατ' επέκταση αποτελεί χώρα προορισμού θυμάτων εμπορίας προσώπων»».

✓ Στο έγγραφο με θέμα «Τα ανθρώπινα δικαιώματα ως διαμορφωτικός παράγοντας στην άσκηση της Κρατικής εξουσίας»

«Ούτε καν είχαν το δικαίωμα να εκθέσουν τις απόψεις τους. Το δικαίωμα που έχει σύμφωνα με το δίκαιο μας **ο κατηγορούμενος** να καταθέσει χωρίς όρκο ήταν το πρώτο βήμα προς κατάργηση αυτής της κατάφωρης αδικίας **σε βάρος του**. Η κοινωνία ήταν ανδροκρατούμενη όπως ήταν και η οικογένεια. Το ίδιο συνέβαινε και με τα παιδιά που και αυτά αποτελούσαν περιουσιακό στοιχείο του πατέρα. **Οι εργαζόμενοι** δεν είχαν Δικαιώματα. **Οι νοητικά πάσχοντες** ήσαν **απόκληροι** της κοινωνίας και αντιμετωπιζόνταν ως εγκληματικά ή επικίνδυνα όντα κατάλληλα προς απομόνωση για να μην ενοχλούν το κοινό. **Οι ανάπηροι** βρισκόνταν στο περιθώριο για να μην αναφερθώ στις περιπτώσεις όπου ακόμα και στον τόπο μας όχι πριν πολλά χρόνια αποτελούσαν έκθεμα για σκοπούς επετείας».

Ακόμα και για θηλυκό όνομα χρησιμοποιείται κατάληξη αρσενικού

✓ Πρακτικά Συνεδρίας Συμβουλίου Προσφορών ΥΣΕ με Αρ. Φακ.: Υ.Σ.Ε.13.25.09/28/14

« **Απόντες:** Μαρία Χρίστου, Ανώτερη **Εκτελεστικός Μηχανικός**, Τμήμα Δημοσίων Έργων – Μέλος»

• Η χρήση του αρσενικού άρθρου

Στο σύνολο των εγγράφων που αναλύθηκαν, η κυριαρχία του αρσενικού γένους του άρθρου είναι συντριπτική. Σε περιπτώσεις που το ουσιαστικό αναφέρεται σε μεικτούς πληθυσμούς το άρθρο που χρησιμοποιείται είναι το αρσενικό. Οι περιπτώσεις ασάφειας ως προς την πρόθεση της/του συντάκτριας/η να χρησιμοποιήσει το αρσενικό γένος επιλύονται με τη χρήση του αρσενικού άρθρου

σε διαφορετικά σημεία του ίδιου κειμένου, όταν αλλάζει η πτώση του ίδιου ουσιαστικού. Για παράδειγμα οι λέξεις ‘**οι δημότες**’, ‘**οι εκπαιδευτικοί**’ προσδιορίζονται σε επόμενες παραγράφους του ίδιου κειμένου ως άντρες, αφού αυτό αποδεικνύεται με τη χρήση της αιτιατικής του πληθυντικού .

Ενδεικτικά παραδείγματα

- ✓ Στο έγγραφο του Υπουργείου Γεωργίας «οι περί αναγνώρισεως οργανώσεων παραγωγών γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων νόμοι του 2002 και 2004 Κανονισμοί με βάση το άρθρο 16

«**ανθοκαλλιεργητής σημαίνει τον παραγωγό**»

- **Προσαρτήματα στην Ονοματική Φράση**

Το όνομα δεν φέρει εκ της μορφολογίας του πληροφορία για το γραμματικό γένος και κατ’ επέκταση το φύλο με το οποίο ταυτίζεται. Το αρσενικό γραμματικό γένος των ονομάτων που σχετίζονται με επαγγελματικές και άλλες ιδιότητες προκύπτει από την ανάλυση των επιθετικών προσδιορισμών και του κατηγορούμενου. Επομένως, το άρθρο και τα υπόλοιπα προσαρτήματα (π.χ. επιθετικοί προσδιορισμοί και κατηγορούμενα) μεταφέρουν -δια του κανόνα της υποχρεωτικής συμφωνίας ως προς το γένος- αυτή την πληροφορία⁶.

Ενδεικτικά παραδείγματα

- ✓ στο Πληροφοριακό Δελτίο, «Νομικά επαγγέλματα στην Κύπρο»

«εφόσον γίνει αποδεκτή **η αίτηση του** για εγγραφή από το Νομικό Συμβούλιο, **κάθε δικηγόρος** υπόκειται στις ίδιες υποχρεώσεις και έχει τα ίδια δικαιώματα **με τον Κύπριο συνάδελφο του**, δύναται όμως να εξομοιωθεί με **τον Κύπριο δικηγόρο** και να ενταχθεί πλήρως στο δικηγορικό επάγγελμα στη Δημοκρατία μετά την παρέλευση τριετίας κατά την οποία άσκησε πρακτική και τακτική επαγγελματική δραστηριότητα στη Δημοκρατία και στον τομέα του κυπριακού δικαίου»

⁶ «Όπως γράφει ο Αχιλλέας Τζάρτζανος στο συντακτικό της δημοτικής : “Αν τα υποκείμενα είναι διαφορετικού γένους, τότε το κατηγορούμενο εκφέρεται στο επικρατέστερο γένος. Και το επικρατέστερο γένος είναι το αρσενικό»{Νεοελληνική σύνταξις, τ. Α, σ.47} στο Φραγκουδάκη (1988:83)

✓ στο Καθεστώς Κρατικών Ενισχύσεων για ενέργειες Προώθησης Γεωργικών Προϊόντων στην Εσωτερική Αγορά και τις Τρίτες Χώρες:

«Όνομα και Υπογραφή νόμιμου εκπροσώπου»

✓ στο Σχέδιο Επιχορήγησης Δελτίο, Νομικά επαγγέλματα στην Κύπρο

« Το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, πληροφορεί όλους τους ενδιαφερόμενους επιχειρηματίες ότι το σχέδιο επιχορήγησης Κυπριακών Βιομηχανιών για συμμετοχή στη Διεθνή Έκθεση Κύπρου θα εφαρμοσθεί και για την έκθεση του 2011.»

• Ο ρόλος των αντωνυμιών

Σε αντιστοιχία με το ρόλο του άρθρου και των προσαρτημάτων στην ονομαστική φράση, οι αντωνυμίες αποσαφηνίζουν το γένος αναφοράς των ουσιαστικών τα οποία προσδιορίζουν ή στα οποία αναφέρονται. Στο σύνολο των εγγράφων που αναλύθηκαν παρατηρείται η χρήση των αντωνυμιών αρσενικού γένους. Κυριαρχούν οι τύποι αρσενικού γένους αναφορικών αντωνυμιών όσοι, όποιοι και οι δεικτικές αντωνυμίες ‘άλλους’, ‘όλους’ («»). Η αρσενικού γένους κτητική αντωνυμία ‘του’ προσδιορίζει τον/την κτήτορα ως άντρα.

Ενδεικτικά παραδείγματα

✓ στην ανακοίνωση του Υπουργείου Αμύνης με θέμα «Άμεση ενίσχυση μέσω πυρόσβεσης με οδηγίες ΥΠΑΜ»

«Τάχιστη ολοκλήρωση της ανάκρισης και επιβολή αυστηρών ποινών σε όλους ενέχονται, σε περίπτωση που διαπιστωθούν παραλήψεις ως προς τις προβλεπόμενες διαδικασίες πυρασφάλειας. »

✓ στην ανακοίνωση του Υπουργείου Αμύνης με θέμα «Άμεση ενίσχυση μέσω πυρόσβεσης με οδηγίες ΥΠΑΜ»

«και ως φόρος τιμής σε όλους όσοι αγωνίστηκαν και το '40, καθώς και σε όλους τους εθνικούς αγώνες»

✓ στην ανακοίνωση του Υπουργείου Αμύνης με θέμα «Αποστολή του Κέντρου Συντονισμού Έρευνας – Διάσωσης (ΚΣΕΔ)»

«Στελεχώνεται από εξειδικευμένο προσωπικό της ΕΦ από τους κλάδους του Ναυτικού και της Αεροπορίας, οι οποίοι επανδρώνουν το Κέντρο Επιχειρήσεων του καθ' όλη τη διάρκεια του 24ώρου»

✓ στο ΚΔΠ. 579/2014

«**Ουδείς** δύναται να ποντίσει, να κατασκευάσει, να μετατρέψει και/ ή να λειτουργήσει αγωγό στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και/ή στην Υφαλοκρηπίδα της Δημοκρατίας, χωρίς άδεια από την αρμόδια αρχή»

✓ στην έκθεση της κυπριακής δημοκρατίας σχετικά με την εφαρμογή των συμπερασμάτων της Ευρωπαϊκής και παγκόσμιας διάσκεψης κατά του ρατσισμού

«**Οποιος** εκτυπώνει, δημοσιεύει ή σε δημόσια συνάθροιση προβαίνει σε δήλωση η οποία είναι ενδεχόμενο - (i) να ενθαρρύνει την προσφυγή σε βία από οποιοδήποτε κάτοικο της Δημοκρατίας»

✓ στη σύμβαση της Χάγης για τις αστικές πτυχές της διεθνούς απαγωγής παιδιών
«**Βεβαίωση από οποιοδήποτε ιατρό** που τυχόν παρακολουθούσε το παιδί και για ποιά χρονική περίοδο (πιο πρόσφατη)»

- **Η σειρά των όρων κατά τη σύνταξη**

Ως προς τη σειρά των όρων διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν ελάχιστα έγγραφα που συντάσσονται αναφερόμενα και απευθυνόμενα και στα δύο γένη/ φύλα, όπως έχει προαναφερθεί. Σε αυτά η επιλογή βρίσκεται σε αρμονία με το γραμματικό/ συντακτικό κανόνα του ισχυρού αρσενικού γραμματικού γένους (Τριανταφυλλίδης 1978: 216) και ως εκ τούτου είτε προτάσσεται το αρσενικό άρθρο και όνομα είτε γράφεται πλήρως ο αρσενικός τύπος του ονόματος. Σ' αυτόν τον τύπο σε ελάχιστες περιπτώσεις προστίθεται μετά τα σύμβολα /- ή – η κατάληξη του θηλυκού. Στις περιπτώσεις αυτές η γυναίκα προτάσσεται λόγω της σχέσεις της με έναν άνδρα ή λόγω της δήλωσης της αδυναμίας εξ αιτίας του φύλου της. Δεν διαπιστώθηκε περίπτωση, στην οποία να προτάσσεται ο θηλυκός τύπος του ονόματος.

Σε ό,τι αφορά τη Σημασιολογία

- **Το γραμματικό γένος ως σημασιολογική κατηγορία**

Παρότι η μορφολογία των ονομάτων δεν αρκεί σε κάθε περίπτωση, για να αποσαφηνίσει το φύλο αναφοράς, αφού υπάρχουν οι κοινές λόγιες καταλήξεις για το αρσενικό και το θηλυκό, η μη χρήση άρθρων ή άλλων προσαρτημάτων στην ΟΦ και τα κοινά άρθρα για την ονομαστική και γενική πληθυντικού, η συντριπτική πλειοψηφία των ονομάτων που επαναλαμβάνονται στα δημόσια έγγραφα ταυτίζονται με το αρσενικό γένος, όπως προκύπτει από την συντακτική και την κειμενική τους ανάλυση. Ως εκ τούτου τα ονόματα που εκφράζουν επαγγελματική ή άλλη ιδιότητα, και κατά κανόνα σχετίζονται με κοινωνικά σύνολα που αποτελούνται τόσο από άντρες όσο και από γυναίκες, αναφέρονται ή απευθύνονται στις δεύτερες κατονομάζοντας αποκλειστικά τους πρώτους. Με αυτόν τον τρόπο παγιώνουν την ιστορικά διαμορφωμένη προτίμηση της ελληνικής γλώσσας για το αρσενικό γένος καθιστώντας όμως τις γυναίκες αποδέκτριες των διοικητικών πράξεων εντελώς άορατες. Η μορφολογία του θηλυκού γένους επιλέγεται επιλεκτικά και στην περίπτωση (αν και όχι πάντα) που το άμεσα επονομαζόμενο πρόσωπο είναι γυναίκα. Το συμπέρασμα δε που προκύπτει από την ανάλυση είναι ότι το αρσενικό χρησιμοποιείται μεν κατά τρόπο «περιεκτικό» και για τη δήλωση του θηλυκού, αλλά στην πραγματικότητα φυσικοποιεί την μη άμεση αναφορά στα γυναικεία πρόσωπα παγιώνοντας σεξιστικά πρότυπα αναφοράς στον πληθυσμό. Αυτό συμβαίνει τόσο για την ορολογία που ταυτίζεται με επαγγελματικές και άλλες ιδιότητες υψηλού κοινωνικού κύρους όσο και χαμηλού. Χαρακτηριστικά είναι τα παρακάτω παραδείγματα τα οποία αναδεικνύουν την αποκλειστική χρήση του αρσενικού γένους ως προς την κυριολεκτική σημασία των υπό εξέταση λημμάτων και την εξωγλωσσική και κατά κοινωνική σύμβαση- η οποία και θα μπορούσε να αμφισβητηθεί εφόσον καμία γλωσσική δομή εμφανής στο κείμενο δεν την υποστηρίζει- συμπεριληπτική αναφορά στο θηλυκό. Χαρακτηριστικά η χρήση επαγγελματικών όρων ή τίτλων και ρόλων σε αρσενικό γένος υποδηλώνοντας εμμέσως και το φύλο που κατά κανόνα το ασκεί. Ακόμα υπάρχουν επαγγελματικές ιδιότητες που παρά το γεγονός ότι ασκούνται σήμερα και από τις γυναίκες –δεν χρησιμοποιείται το θηλυκό γραμματικό γένος. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στα έγγραφα του Υπουργείου Άμυνας και Δημόσιας Τάξης αν και υπάρχουν γυναίκες εργαζόμενες όπως προκύπτει από την Ετήσια Έκθεση του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως 2012 το σελ.4, δεν αποδίδεται επαγγελματική ιδιότητα σε θηλυκό γένος.

Σ' όλα τα έγγραφα του Υπουργείου Εργασίας υπάρχουν **εργοδότες, καταρτιζόμενοι** αλλά ποτέ **εργοδότριες, καταρτιζόμενες**.

Ιδιότητες κοινωνικών και επαγγελματικών ομάδων με κύρος και σημαντική καταξίωση

✓ Στο έγγραφο Κ. Δ. Π. 115-2005

«η Κεντρική Επιτροπή αποτελείται , τηρουμένων των διατάξεων της παραγράφου (3) από έναν πρόεδρο και πέντε άλλα μέλη ως εξής:

(α) Το Γενικό Λογιστή της Δημοκρατίας ή το Βοηθό του ή τον αντιπρόσωπο του, ως πρόεδρο

(β) το γενικό διευθυντή του Γραφείου Προγραμματισμού ή τον αντιπρόσωπό του

(γ) το γενικό διευθυντή του Υπουργείου Συγκοινωνιών και έργων

✓ Στο ίδιο έγγραφο Κ. Δ. Π. 115-2005

« Ο πρόεδρος ορίζεται , ανάλογα με την περίπτωση ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου ή ο προϊστάμενος του Τμήματος ή της Υπηρεσίας που υπάρχει σ' αυτό ή ο προϊστάμενος του Ανεξάρτητου Γραφείου ή της Ανεξάρτητης Υπηρεσίας της Δημοκρατίας ή ο αντιπρόσωπός τους»

✓ Στο έγγραφο Αρ. 164 (I) του 2002 Νόμος περί αναγνώρισεως των οργανώσεων παραγωγών γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων

« Κάθε Ε.Σ.Ε. απαρτίζεται από άτομα που έχουν ειδικές γνώσεις, πείρα ή αρμοδιότητα σε σχέση με το συγκεκριμένο τομέα παραγωγής και εμπορίας και η σύστασή της είναι ως ακολούθως:

(α) ένας λειτουργός του Τμήματος Γεωργίας του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, ο οποίος ορίζεται από το Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, ο οποίος προεδρεύει της επιτροπής.

(β) δύο λειτουργοί του Τμήματος Γεωργίας του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος οι οποίοι ορίζονται από το Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.

(γ) λειτουργός του Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών και Συνεργατικής Ανάπτυξης ή του Εφόρου Εταιρειών, ανάλογα με το εάν η αιτήτρια Ο.Π. ή Δ.Ο. είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο του Εφόρου Εταιρειών σύμφωνα με τον περί Εταιρειών Νόμο ή στο Μητρώο του Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών σύμφωνα με τους περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμους του 1985 μέχρι 2001, ο οποίος ορίζεται, ανάλογα με την περίπτωση, από τον αρμόδιο Έφορο

(δ) δύο λειτουργοί του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού με ειδικές γνώσεις σε θέματα εμπορίας της συγκεκριμένης ομάδας προϊόντων, οι οποίοι ορίζονται από το Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου αυτού.

(ε)ένας λειτουργός του Οργανισμού Πληρωμών **ο οποίος** διορίζεται από τον προϊστάμενο του οργανισμού αυτού, που λειτουργεί σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία η οποία στοχεύει στην εφαρμογή του Κανονισμού 1663/95/ΕΚ, της Επιτροπής, της 7ης Ιουλίου 1995, για τη θέσπιση λεπτομερειών εφαρμογής του Κανονισμού 729/70/ΕΟΚ του Συμβουλίου όσον αφορά τη διαδικασία για την εκκαθάριση των λογαριασμών του ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Εγγυήσεων, όπως εκάστοτε τροποποιείται ή αντικαθίσταται.

Στη βεβαίωση ανάληψης Ευθύνης του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος επισημαίνεται

«Εγώ, **ο κ.** με αρ. ταυ.....αναλαμβάνω ως **Υπεύθυνος του Συνεργείου με την επωνυμία»**

Του βοηθού λογιστικών εργασιών

Τον οικείο προϊστάμενο στο Διαγωνισμό Αρ. 9/2015 Μίσθωση Υπηρεσιών Βοηθού Λογιστικών Εργασιών, του Υπουργείου Μεταφορών

Γενικός διευθυντής στην αρχή Λιμένος Κύπρου σε έγγραφο του Υπουργείου Μεταφορών

Εσωτερικός Λογιστής σε έγγραφο του Υπουργείου Μεταφορών

Τον Υπουργό Συγκοινωνιών και Έργων (γενικά) στην ανακοίνωση της Αρχής Λιμένων Κύπρου

του Γενικού Διευθυντή του Υπουργείου, διεύθυνση Ελέγχου του Υπουργείου Μεταφορών

τον Πρόεδρο του Επιμελητηρίου, στην ανακοίνωση του Επιστημονικού Τεχνικού Επιμελητηρίου

το μηχανικό, ο οποίος διορίζεται από την αρμόδια αρχή, Κ.Δ.Π.579/2014

ο εκπρόσωπος του Υπουργού Συγκοινωνιών και Έργων στο ΚΔΠ. 579/2014 και στο Κ.Δ.Π 578/2014

ο φωτογράφος, στο διαγωνισμό φωτογραφίας με θέμα «προκλήσεις στη διακίνηση των πεζών και ποδηλατιστών στην Κύπρο»

ο διοργανωτής, στο διαγωνισμό φωτογραφίας με θέμα «προκλήσεις στη διακίνηση των πεζών και ποδηλατιστών στην Κύπρο»

«Για τις παραβάσεις του σχετικού νόμου λαμβάνονται νομικά μέτρα και **ένοχοι** ποινικού αδικήματος μπορεί να είναι εκτός από τον **ίδιο τον εργολήπτη, ο ιδιοκτήτης** του έργου, καθώς και **ο επιβλέπων μηχανικός ή αρχιτέκτονας** του έργου.» στο έγγραφο με θέμα συμβούλιο εγγραφής και ελέγχου εργοληπτών οικοδομών και τεχνικών έργων»

Ο Αρχηγός της Αστυνομίας, στην ανακοίνωση για την Αστυνομική ακαδημία Κύπρου, στην έκθεση 2012 της Κυπριακής Δημοκρατίας

Ο δικαστής στην έκθεση της κυπριακής δημοκρατίας σχετικά με την εφαρμογή των συμπερασμάτων της Ευρωπαϊκής και παγκόσμιας διάσκεψης κατά του ρατσισμού

Το μητρώο **Διαμεσολαβητών**, επίσημη εφημερίδα της Κυπριακής δημοκρατίας, Παράρτημα τρίτο Μέρος I Κανονιστικές Διοικητικές Πράξεις

Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, στο Πληροφοριακό Δελτίο, Νομικά επαγγέλματα στην Κύπρο

Ο βοηθός του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας στο Πληροφοριακό Δελτίο, Νομικά επαγγέλματα στην Κύπρο

Στον οδηγό προγράμματος ενίσχυσης της γυναικείας επιχειρηματικότητας του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού « *Οι αξιολογήσεις και βαθμολογήσεις των υποβαλλομένων προτάσεων διενεργούνται από Επιτροπή η οποία απαρτίζεται από: ένα Ανώτερο Λειτουργό της Υπηρεσίας Βιομηχανικής Ανάπτυξης του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (Πρόεδρος), ένα εκπρόσωπο του Υπουργείου Οικονομικών ή του Γραφείου Προγραμματισμού, ένα εκπρόσωπο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, οι οποίοι θα ορίζονται για το σκοπό αυτό από τα ανάλογα Υπουργεία*».

Από το **διευθυντή** του τμήματος Εσωτερικών Προσόδων, στο σχέδιο παροχής κυβερνητικών χορηγιών de minimis για ενίσχυση της εργαστηριακής υποδομής στην Κύπρο

Σε ανακοίνωση για την Κυπριακή Χειροτεχνία

«*Ο πυρήνας αυτών των δραστηριοτήτων στεγάζεται στο Κέντρο Κυπριακής Χειροτεχνίας στη Λευκωσία, όπου υπάρχουν πειραματικά εργαστήρια στους τομείς της κεντητικής, υφαντικής, ξυλοτεχνίας, κεραμικής μεταλλοτεχνίας, γενικής χειροτεχνίας, δερματοτεχνίας και ενδυματολογίας. Τα εργαστήρια είναι στελεχωμένα από τεχνίτες εξειδικευμένους σε διάφορες μορφές παραδοσιακής χειροτεχνίας οι οποίοι εργάζονται υπό τις οδηγίες και την επίβλεψη εμπειρών εκπαιδευτών*»

✓ Καμία δίωξη με βάση το άρθρο αυτό δεν προχωρεί χωρίς έγγραφη συγκατάθεση **του Γενικού Εισαγγελέα** της Δημοκρατίας, στην έκθεση της Κυπριακής Δημοκρατίας σχετικά με την εφαρμογή των συμπερασμάτων της Ευρωπαϊκής και της Παγκόσμιας Διάσκεψης κατά του Ρατσισμού.

✓ Σελ.3 στο Κώδικα Δεοντολογίας και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς της Ελεγκτικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας

«*Η ανεξαρτησία, οι αρμοδιότητες και ευθύνες του ελεγκτή στον δημόσιο τομέα θέτουν υψηλά*

ηθικά πρότυπα για τον Γενικό Ελεγκτή και το προσωπικό που εργοδοτεί και απασχολείται με το ελεγκτικό έργο»

✓ Αίτηση Συμμετοχής στο Σχέδιο Παροχής Κινήτρων για την Εργοδότηση Ανέργων του Υπουργείου Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών ασφαλίσεων

«ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΓΟΔΟΤΗ

Όνοματεπώνυμο /α **Εργοδότη /Ιδιοκτήτη/ών** της επιχείρησης :»

✓ Στην ανακοίνωση αποτελεσμάτων του Υπουργείου Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών ασφαλίσεων

«αξιολόγησης του Διαγωνισμού ΚΕΠΑ 3/2015 για τις εκδηλώσεις ενδιαφέροντος για την αγορά Υπηρεσιών Εκπαιδευτή Αγγλικής Φιλολογίας για τη Διδασκαλία Αγγλικών στους Μαθητές της Προπαρασκευαστικής Μαθητείας Λεμεσού»

Από την άλλη πλευρά

Ιδιότητες κοινωνικών και επαγγελματικών ομάδων με κύρος και σημαντική καταξίωση

Στο έγγραφο του Κλιμακίου Ευρωπαϊκών Θεμάτων

«Η προετοιμασία της συμμετοχής της Υπουργού και του Γενικού Διευθυντή σε συναντήσεις στα πλαίσια των υποχρεώσεων του Υπουργείου στην ΕΕ (π.χ. Συμβούλια Υπουργών). Ο συντονισμός της διαμόρφωσης θέσεων προς τους λειτουργούς του Υπουργείου και των Τμημάτων του Υπουργείου που συμμετέχουν σε Ομάδες Εργασίας του Συμβουλίου και σε άλλες Επιτροπές/Σώματα της ΕΕ.»

Στο Χάρτη των δικαιωμάτων του πολίτη Αστυνομία Κύπρου σελ.33

«Η επικοινωνία με συγγενικό πρόσωπο δυνατό να μην επιτραπεί αμέσως μετά τη σύλληψη και για διάστημα που δεν υπερβαίνει τις 12 ώρες, εάν κατά την κρίση του ανακριτή υπάρχει εύλογη υπόνοια ότι αυτό θα επηρεάσει το ανακριτικό έργο»

Στο έγγραφο με τίτλο Διορισμοί, προαγωγές κλπ. Εξειδικευμένων μελών της αστυνομίας στο βαθμό του **Αστυφύλακα**

στο βαθμό του **Λοχία**

Στο πληροφοριακό δελτίο με τίτλο « Νομική Αρωγή στην Κύπρο»

Ο δικηγόρος επιλέγεται από το δικαιούχο δωρεάν νομικής αρωγής από δικηγόρους οι οποίοι είναι πρόθυμοι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους.

Ιδιότητες χαμηλού κοινωνικού κύρους και επαγγελματών χωρίς σημαντική καταξίωση

Τέλος η σύνδεση των γυναικών με όχι και τόσο σημαντικές ιδιότητες, όπως αυτές των ανδρών προκύπτει στα παρακάτω παραδείγματα

- ✓ **δύο υπεύθυνες εστιατορίου**, στην ανακοίνωση για το Δημοτικό Νηπιαγωγείο Αγίας Νάπας
- ✓ Γίνεται αναφορά στις Λαπηθιώτισσες κεντήστρες, στην Ανακοίνωση του Δήμου Λαπήθου με τις παρακάτω φράσεις
«Η μια κοπέλα μάθαινε την άλλη, η αδερφή την αδερφή, η συγγένισσα, η γειτόνισσα, η μάνα την κόρη», «η Λαπηθιώτισσα δεξιοτέχνης», «η χρυσοχέρα»

• Οι ουδέτερες νοηματικά λέξεις

Στο σύνολο των κειμένων που αναλύθηκαν, εντοπίζεται η χρήση των λεγόμενων ουδέτερων νοηματικά λέξεων όπως ‘άτομο’, ‘άνθρωπος’, ‘πρόσωπο’ με τις οποίες γίνεται συμπεριληπτική αναφορά σε εκπροσώπους και των δύο φύλων κατά τρόπο μάλλον ισότιμο. Στο περιεχόμενο αυτών των κειμένων τελικά αποδεικνύεται ότι οι ουδέτερες νοηματικά λέξεις αναλύονται σε αντιστοιχία με όλα τα ονόματα αναφοράς σε εμπλεκόμενες-ους και ενδιαφερόμενες-ους με συνέπεια και αυτές να ταυτίζονται με το αρσενικό.

Ενδεικτικά παραδείγματα

- ✓ Στο έγγραφο της κυπριακής δημοκρατίας κατά των διακρίσεων σε τομείς του κοινοτικού κεκτημένου Μέρους II Θεραπείες Εσωτερικού Δικαίου

Δικαίωμα υποβολής γραπτών αιτήσεων ή παραπόνων στις Αρχές

Το Άρθρο 2913 του Συντάγματος προβλέπει για το δικαίωμα υποβολής γραπτών αιτήσεων ή παραπόνων σε οποιαδήποτε αρμόδια δημόσια αρχή με δικαίωμα απαίτησης όπως αυτή επιληφθεί αυτών και αποφασίσει γρήγορα. Η απόφαση θα πρέπει να γνωστοποιείται γραπτώς και δεόντως αιτιολογημένη, στο πρόσωπο που υπέβαλε την αίτηση ή το παράπονο, οπωσδήποτε εντός προθεσμίας που να μην υπερβαίνει τις 30 μέρες. Σε περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος δεν ικανοποιείται από την απόφαση ή εφόσον καμιά

απόφαση δεν γνωστοποιείται σ' αυτόν στην πιο πάνω καθορισμένη περίοδο, ο ενδιαφερόμενος δικαιούται να προσφύγει στο αρμόδιο δικαστήριο. Συνεπώς, **οποιοσδήποτε** παραπονεείται ότι είναι θύμα φυλετικής διάκρισης από μέρους μιας δημόσιας αρχής μπορεί, σαν πρώτο βήμα, να ζητήσει τη θεραπεία της κατάστασης μέσω μιας αίτησης προς την αρχή αυτή. Αν η επιδιωκόμενη θεραπεία απορριφθεί τότε μπορεί να προσφύγει στο αρμόδιο δικαστήριο.

✓ Στην ανακοίνωση του Υπουργείου Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Ενημερωτικό σημείωμα: Νέα Σύγχρονη Μαθητεία αναφέρεται

Η Νέα Σύγχρονη Μαθητεία (ΝΣΜ) έχει ως βασικούς στόχους:

(i) Την προσφορά σε άτομα, που εγκαταλείπουν το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς βασικές μαθησιακές ικανότητες ή επαγγελματικές δεξιότητες, εναλλακτικών τρόπων μάθησης έτσι ώστε να καθίστανται **ικανοί** για περαιτέρω μάθηση ή/και **απασχολήσιμοι** με βάση τις εκάστοτε ανάγκες της αγοράς εργασίας.

(ii) Τη διασφάλιση της κινητικότητας των νέων μεταξύ του εκπαιδευτικού συστήματος, της μαθητείας και της απασχόλησης, χωρίς αδιέξοδα και αποκλεισμούς.

(iii) Τη βελτίωση της προσφοράς εργασίας νέων ανθρώπων με επαρκή και πιστοποιημένα επαγγελματικά προσόντα για ικανοποίηση των αναγκών της οικονομίας.

Η Νέα Σύγχρονη Μαθητεία σύμφωνα με το σχεδιασμό που υπάρχει, αποτελείται αρχικά από δυο βασικά επίπεδα. Ειδικότερα:

1. Προπαρασκευαστική Μαθητεία

*Η προπαρασκευαστική μαθητεία έχει στόχο να δώσει τη δυνατότητα σε **έφηβους** ηλικίας 14-16 χρόνων που δεν έχουν ολοκληρώσει με επιτυχία τις γυμνασιακές τους σπουδές να ενταχθούν σε μια εναλλακτική μαθησιακή δομή. Απώτεροι στόχοι είναι οι **μαθητές**, είτε να....*

- **Σημασιολογικά στερεότυπα**

Ενδεικτικά παραδείγματα

✓ Στην ανακοίνωση με θέμα ρυμούλκηση- πλοήγηση της αρχής λιμένος Κύπρου του Υπουργείου Μεταφορών

« **Επανδρώνεται** από προσοντούχο προσωπικό της Αρχής (Αξιωματικοί Ε.Ν.)»

✓ Στην ανακοίνωση Πυροσβεστικής Υπηρεσίας αναφέρεται

Σταθμοί Υπαίθρου Λευκωσίας

Οι σταθμοί υπαίθρου **επανδρώνονται με ένα μόνιμο πυροσβέστη** κατά την διάρκεια της ημέρας με ωράριο ανάλογα με τις ανάγκες της περιοχής του σταθμού. **Ο πυροσβέστης** αυτός τελεί σε αναμονή καθ' όλο το 24ώρο και βοηθείται από έκτακτους πυροσβέστες οι οποίοι κινητοποιούνται ανάλογα με τις ανάγκες για παροχή βοήθειας προς το κοινό. Κατά την καλοκαιρινή περίοδο οι σταθμοί υπαίθρου **επανδρώνονται** καθημερινά συμπεριλαμβανομένων εορτών και Σαββατοκύριακων με μόνιμο προσωπικό και εποχιακούς εργάτες πυρόσβεσης.

Σε ό,τι αφορά την πραγματολογική/κειμενική ανάλυση

- **Λόγιοι γλωσσικοί κανόνες και η κατασκευή έμφυλων ταυτοτήτων στο λόγο των διοικητικών εγγράφων**

Σε ό,τι αφορά την πραγματολογική/κειμενική ανάλυση (Κανάκης 2007), τα κείμενα που εξετάζονται αποτελούν εργαλεία για τη ρύθμιση διαδικασιών του δημόσιου τομέα, αλλά και φορέων και πτυχών της κοινωνικής ζωής πέρα από τις αμιγώς διοικητικές λειτουργίες. Συντάσσονται με τη χρήση των υψηλών υφολογικών ποικιλιών, ακολουθούν τους μορφολογικούς και συντακτικούς κανόνες της πρότυπης ποικιλίας η οποία, όπως είπαμε και στην αρχή, βρίσκεται σε επαφή με τη λόγια γλώσσα που με τη σειρά της συνδέεται με τη χρήση αρχαϊζουσών ποικιλιών. Αντίστοιχες είναι και οι λεξιλογικές επιλογές των συντακτριών/των τους. Η χρήση των κανόνων της πρότυπης γλώσσας και των λόγιας προέλευσης λεξιλογίων συνάδει με την κατασκευή ταυτοτήτων κύρους για τους/τις συντελεστές/τριες αλλά και το σύνολο της κυπριακής δημόσιας διοίκησης. Σε αυτό το πλαίσιο τύποι της δημοτικής, συχνά απόρροια προσπαθειών εμπλουτισμού λεξιλογικών κατηγοριών, όπως τα ονόματα που αναφέρονται σε επαγγελματικές ή άλλες ιδιότητες ατόμων ή/και κοινωνικών ομάδων, με τύπους θηλυκού γένους και ως προς τη μορφολογία και ως προς τη σημασία τους, δεν επιλέγονται. Είναι δύσκολο να προσδιοριστεί αν οι καταγεγραμμένες προτιμήσεις για τους εν λόγω τύπους και η χρήση τους και στις χαμηλότερες ποικιλίες προηγείται ή ακολουθεί αυτή την τάση. Το αποτέλεσμα πάντως είναι ότι η δήλωση του θηλυκού γένους και η κατ' επέκταση αναφορά στους εκπροσώπους του στο γυναικείο φύλο είναι κατά κανόνα προβληματική για την Κοινή Νέα Ελληνική. Είτε μέσω της κοινής μορφολογικής κατάληξης, είτε μέσω της χρήσης του αρσενικού των επαγγελματικών ονομάτων, οι γυναίκες φορείς των αντίστοιχων ιδιοτήτων καθίστανται στην καλύτερη περίπτωση δυσδιάκριτες.

Ενδεικτικά παραδείγματα

- ✓ Στην Προκήρυξη του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος για την αφαίρεση αμιάντου από το υπόστεγο του Μουσείου Κυπριακής Υπαίθρου αναφέρεται

«όνομα του υπογράφοντος»

Η πραγματολογική/ κειμενική ανάλυση των δημόσιων εγγράφων αναδεικνύει το αποτέλεσμα που η, μάλλον θεσμική σε ό,τι αφορά τις οδηγίες συγγραφής των διοικητικών εγγράφων και κειμένων, κυρίαρχη επιλογή της σύνταξής τους στο αρσενικό γένος παράγει. Το σύνολο των κειμένων που εξετάστηκαν αποτελούν εργαλεία για τη ρύθμιση διαδικασιών του δημόσιου τομέα, αλλά και φορέων και πτυχών της κοινωνικής και πολιτικής ζωής πέρα από τις αμιγώς διοικητικές λειτουργίες. Συντάσσονται με τη χρήση των υψηλών υφολογικών ποικιλιών, ακολουθούν τους μορφολογικούς και συντακτικούς κανόνες της πρότυπης ποικιλίας η οποία, όπως είπαμε και στην αρχή, βρίσκεται σε επαφή με τη λόγια γλώσσα που με τη σειρά της συνδέεται με τη χρήση αρχαϊζουσών ποικιλιών. Αντίστοιχες είναι και οι λεξιλογικές επιλογές των συντακτριών-των τους.

- **Η αρσενική «κατασκευή του κόσμου» μέσω του λόγου των διοικητικών εγγράφων**

Σε ό,τι αφορά σειρά εγγράφων που αναλύθηκαν για επιστημονικούς λόγους, το σύνολο των κειμενικών δομών επιβεβαιώνει την σχεδόν αποκλειστική χρήση του αρσενικού γένους. Πέραν της σχεδόν ολοκληρωτικής αποφυγής της χρήσης του θηλυκού γένους και συνεπώς της άμεσης αναφοράς στο γυναικείο φύλο για το σύνολο των κοινωνικών και επαγγελματικών ταυτοτήτων που αναφέρονται στα κείμενα, επισημάνθηκαν και στοιχεία τα οποία αναδεικνύουν ακραία ως προς την πρόσληψη των κειμένων σημασιακά και πραγματολογικά αποτελέσματα.

Στα έγγραφα του Υπουργείου Άμυνας παρατηρείται ολοκληρωτική απουσία των γυναικών, στην πραγματικότητα όμως υπάρχουν γυναίκες που έχουν εισαχθεί και ολοκληρώσει τις στρατιωτικές τους σπουδές στις Ελληνικές Στρατιωτικές Σχολές.

Στα έγγραφα που σχετίζονται με την πολιτική ζωή το σύνολο των συντελεστών και των προσώπων αναφοράς της δημόσιας διοίκησης κατασκευάζονται μέσω του αρσενικού ως κατ' εξοχήν άντρες.

Στα έγγραφα του Υπουργείου εξωτερικών και Εσωτερικών επαναλαμβάνονται οι πολίτες και το σύνολο των δικαιωμάτων αποδίδονται σε πρόσωπα ανδρικού γένους.

Ενδεικτικά παραδείγματα

- ✓ Χαρακτηριστικό για τη σύνδεση της ιδιότητας του πολίτη με το αρσενικό γένος είναι το παρακάτω απόσπασμα από την ανακοίνωση του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος με τίτλο Μήνυμα Υπουργού αναφέρεται

«Φιλοδοξία του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος είναι η επιτυχία του εγχειρήματος αυτού, ώστε ο θεσμός του ΚΕΑ να επεκταθεί και να δικτυωθεί σε όλες τις γεωργικές περιοχές της Κύπρου, και να προσφέρει ποιοτικές υπηρεσίες **στον Κύπριο αγρότη και στον πολίτη γενικότερα**»

✓ Στην ανακοίνωση του Υπουργείου Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων αναφέρεται «**Το Όραμα του Τμήματος (Τμήμα Δημοσίων Έργων) είναι: Να κάνουμε τη διακίνηση των πολιτών στο οδικό δίκτυο πιο σύντομη, άνετη και ασφαλή. Να εξασφαλίσουμε **στον πολίτη** πιο άνετες και αξιοπρεπείς συνθήκες εξυπηρέτησης σε σύγχρονα δημόσια κτίρια.**»

✓ Στην ετήσια έκθεση 2012 της Αστυνομίας Κύπρου προσδιορίζονται οι αξίες, ανάμεσα στις οποίες είναι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των πολιτών και οι αρχές είναι η Κυπριακή Αστυνομία είναι δεσμευμένη να παρέχει δίκαιη και ίση μεταχείριση σε όλους τους πολίτες ανεξαρτήτως κοινότητας, φυλής, χρώματος, θρησκείας, γλώσσας, φύλου, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, ηλικίας και κοινωνικής τάξης. Αναφέρεται **αξία στον πολίτη**, αύξηση του αισθήματος ασφάλειας **του πολίτη, αιτητές ασύλου** .

✓ Στον οδηγό του πολίτη του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού « **η ενημέρωση του πολίτη**»

✓ Στην έκθεση της κυπριακής δημοκρατίας σχετικά με την εφαρμογή των συμπερασμάτων της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας διάσκεψης κατά του ρατσισμού σελ. 14 *Μέρος II του Συντάγματος διατυπώνονται κατά τρόπο σαφή, ώστε να διασφαλίζουν **στον «καθένα»** ή σε «όλα τα πρόσωπα» ή σε «κάθε πρόσωπο», χωρίς οποιαδήποτε διάκριση ή διαφοροποίηση μεταξύ **πολιτών και μη πολιτών** της Δημοκρατίας ή μεταξύ **πολιτών** της Δημοκρατίας που ανήκουν στην ελληνοκυπριακή ή την τουρκοκυπριακή κοινότητα και χωρίς οποιαδήποτε διάκριση ή διαφοροποίηση με βάση την κοινότητα, θρησκεία ή εθνικότητα ή οποιαδήποτε άλλη βάση. Η θέση αυτή του Συντάγματος εκφράζεται άμεσα στο Άρθρο 28.2, σύμφωνα με το οποίο παρέχεται σε κάθε άτομο το δικαίωμα να απολαμβάνει τα εν λόγω δικαιώματα και ελευθερίες, χωρίς οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση διάκριση, λόγω «κοινότητας, φυλής, θρησκείας, γλώσσας, φύλου, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, γέννησης, χρώματος, πλούτου, κοινωνικής τάξης ή οποιουδήποτε άλλου λόγου, εκτός αν υπάρχει ρητή πρόνοια για το αντίθετο στο Σύνταγμα». Συνεπώς, το δικαίωμα πρόσβασης στο Δικαστήριο που κατοχυρώνεται από το Άρθρο 30 του Μέρους II του Συντάγματος - ως ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες - παρέχεται σε όλους, περιλαμβανομένων όλων των πολιτών της*

Δημοκρατίας είτε αυτοί, είναι **Ελληνοκύπριοι, Τουρκοκύπριοι, Μαρωνίτες, Αρμένιοι και Λατίνοι**. Δεν υπάρχει Νόμος που να στερεί ή να περιορίζει το δικαίωμα πρόσβασης στο ικαστήριο με βάση τους πιο πάνω λόγους και ακόμη και αν τέτοιος Νόμος υπήρχε, η συνταγματικότητά του θα αμφισβητείτο, όχι μόνο ως εκ της παραβίασης των εν λόγω Άρθρων 30 και 28.2 αλλά και ως εκ της παραβίασης του Άρθρου 6, δυνάμει του οποίου κανένας Νόμος δεν μπορεί να προβλέπει διάκριση εναντίον οποιασδήποτε από τις δύο κοινότητες ή οποιουδήποτε προσώπου ως ατόμου ή ως μέλους της κοινότητας.

Στην έκθεση της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά των διακρίσεων σε τομείς του κοινοτικού κεκτημένου σελ.34

«Οι πρόνοιες αυτές δεν εφαρμόζονται σε **κύπριους πολίτες** που δεν κατοικούν στην Κύπρο ή σε πρόσωπα κυπριακής καταγωγής (ακόμη και στην περίπτωση που τα πρόσωπα αυτά δεν **είναι κύπριοι πολίτες**).

Εξαιρέσεις

Αποτελούν εξειδικευμένες περιπτώσεις όπου το θηλυκό γένος προκύπτει υποχρεωτικά μέσω της βιολογίας

«Σύμφωνα με τροποποίηση των περί Υπηκοότητας Νόμων (αρ.168(I)2001) τα παιδιά **Κυπρίας υπηκόου**, στην περίπτωση που γεννηθούν στην Κύπρο, αποκτούν αυτόματα την κυπριακή υπηκοότητα. Στην περίπτωση που γεννηθούν στο εξωτερικό διατηρούν το δικαίωμα απόκτησης της κυπριακής υπηκοότητας, μετά από αίτηση που υποβάλλεται από τον ένα εκ των δύο γονέων. Πριν από την πιο πάνω τροποποίηση, **τα παιδιά Κυπρίας** δεν είχαν το δικαίωμα αυτό, αλλά μπορούσαν να γίνουν Κύπριοι πολίτες μόνο με την έγκριση του Υπουργού Εσωτερικών και υπό την προϋπόθεση ότι ικανοποιούντο κάποια αυστηρά κριτήρια. Μια άλλη πολύ σημαντική τροποποίηση του εν λόγω Νόμου αφορά τα παιδιά **Κυπρίας μητέρας**, τα οποία είναι ηλικίας άνω των 18 χρόνων και γεννήθηκαν μετά τη 16^η Αυγούστου 1960, στην Κύπρο ή το εξωτερικό. Τα παιδιά αυτά είναι αυτόματα **Κύπριοι πολίτες**. Τα παιδιά που κατοικούν μόνιμα στο εξωτερικό δικαιούνται να αποταθούν για πολιτογράφηση και απόκτηση της κυπριακής υπηκοότητας. Επίσης σύμφωνα με τον εν λόγω τροποποιητικό νόμο **αλλοδαπός σύζυγος**, (ανεξάρτητα από φύλο) δικαιούται να αποκτήσει την κυπριακή υπηκοότητα νοουμένου ότι συζεί με το/τη σύζυγο (ως ζεύγος) για περίοδο τριών χρόνων και ότι ο/η αλλοδαπός/η σύζυγος είναι μόνιμος/η κάτοικος Κύπρου, για τουλάχιστο δύο χρόνια προτού υποβληθεί η αίτησή του/της για απόκτηση υπηκοότητας.»

3. Συμπερασματικά

Ύστερα από τα ανωτέρω, η εμπειριστατωμένη έρευνα και η συστηματική μελέτη των 600 περίπου εγγράφων της Κυπριακής Δημόσιας Διοίκησης απέδειξε ότι στα έγγραφα της Κυπριακής Δημόσιας Διοίκησης η κυριαρχία του αρσενικού γένους είναι συντριπτική (Παυλίδου, 1985:216). Οι γυναίκες ουσιαστικά αναπαρίστανται κι αυτές μέσω του αρσενικού, ενώ το φύλο τους καθίσταται σχεδόν άορατο στο δημόσιο λόγο. Σε ελάχιστες περιπτώσεις οι συντάκτριες/τες των εγγράφων αναφέρονται στο θηλυκό γένος, όταν απευθύνονται σε μεικτές ως προς το φύλο ομάδες του πληθυσμού, ενώ πάντα δίνουν προτεραιότητα και προτάσσουν το αρσενικό. Οι συντελεστές/τριες και τα πρόσωπα αναφοράς της κυπριακής δημόσιας διοίκησης «κατασκευάζονται» μέσω του αρσενικού γένους και ταυτίζονται ως κατ' εξοχήν άντρες. Έτσι με τρόπο έμμεσο και λανθάνοντα νομιμοποιούν τις ασύμμετρες σχέσεις και συντελούν στη φυσικοποίηση της κυριαρχίας του αρσενικού στο δημόσιο βίο, παρουσιάζοντας ως αιώνιο και φυσικό ό,τι στην πραγματικότητα είναι ιστορικό και μεταβατικό. Παράγουν ως εκ τούτου σεξιστικό λόγο και επιβεβαιώνεται ότι η γλώσσα συμβάλλει στην αναπαραγωγή και διατήρηση κυρίαρχων ιδεολογικών θέσεων και στάσεων (Παυλίδου 2006:33). Οι περιπτώσεις γλωσσικού σεξισμού, που καταγράφηκαν στα 600 περίπου αντιπροσωπευτικά και εν χρήσει διοικητικά έγγραφα προβάλλονται με φανερό ή λανθάνοντα τρόπο, αντανακλούν τη μακρά πατριαρχική παράδοση της κυπριακής κοινωνίας σύμφωνα με την οποία ο λόγος (discourse)⁷ των γυναικών βρίσκεται στο περιθώριο, σε αντίθεση με των ανδρών, που έχουν αισθητά μεγαλύτερη οικονομική και πολιτική δύναμη. Ιδιαίτερα αξιοσημείωτες είναι οι επιπτώσεις του φαινομένου. «Ο γλωσσικός εξοβελισμός των γυναικών οδηγεί στον συμβολικό αποκλεισμό τους από όλα τα πεδία και τις δραστηριότητες της κοινωνίας που χαίρουν κάποιας αναγνώρισης ή αξίας».

⁷ «Με τον όρο «Λόγος» (discourse) εννοούμε ένα σώμα κοινωνικά δομημένων γνώσεων από το οποίο τα υποκείμενα έχουν τη δυνατότητα να αντλούν λέξεις και ιεραρχικά νοήματα, προκειμένου να επικοινωνήσουν, να κατασκευάσουν και να διαπραγματευτούν τον κοινωνικοπολιτισμικό τους περίγυρο ή ακόμα και το λεγόμενο «συμβολικό τους κεφάλαιο», όπως θα το στοχαζόταν ο Bourdieu (2007 [2002]), ως ένα corpus κοινωνικών δικτύων - σχέσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων, γνώσεων και προσόντων. Ο Michel Foucault είναι ο κύριος εμπνευστής του όρου και επιχειρεί να συσχετίσει το Λόγο και την επικοινωνιακή τάξη με τη γνώση και την εξουσία, δηλαδή τη δύναμη επιβολής αυτής της γνώσης. Ο όρος αυτός μπορεί, κατά κάποιο τρόπο, να υποκαταστήσει τους όρους πολιτισμός και ιδεολογία. Ο Λόγος δεν ισοδυναμεί ούτε με τη γλώσσα, ούτε με το κείμενο, αλλά αναφέρεται σε μια ιστορικά, κοινωνικά και θεσμικά συγκεκριμένη δομή αποφάνσεων, όρων, νοημάτων, γνώσεων, κατηγοριών και πεποιθήσεων (Scott 2006). Για να τον διαφοροποιήσουμε στο κείμενο από το λόγο ως απλή ομιλία χρησιμοποιείται η γραφή του με κεφαλαίο γράμμα Η Patti Lather (2006), διευκρινίζει ότι η Φεμινιστική Κριτική Ανάλυση Λόγου υποστηρίζει ότι ο Λόγος υπάγεται και ελέγχεται από πολιτικής φύσης σκοπούς. Στόχος είναι η αλλαγή του κόσμου και η συμμετοχή των καταπιεσμένων στην αποδυνάμωση των Λόγων που τους/τις καταπιέζουν και στις διεργασίες για ένα δικαιότερο κόσμο. Πάντως ο Foucault (2011 [1976]) υποστηρίζει χαρακτηριστικά ότι ο Λόγος δεν είναι ζωή και ότι ο χρόνος του δεν είναι δικός μας, θέλοντας να τονίσει τη δυνατότητα του Λόγου να «περιφέρεται» και συνεπώς να «αναδιαμορφώνεται» ιστορικά στο εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο (βλ. και Butler 2006 ; 2008 ; Πολίτης 2006)» Ανδρέου 2014:17-18.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το θέμα της χρήσης μη σεξιστικής γλώσσας δεν τίθεται με όρους « πολιτικής ορθότητας». Κάθε φορά που αμφισβητούνται όροι και εκφράσεις που εμπεριέχουν διακρίσεις δίνεται, ταυτόχρονα, και μια μάχη για όσα αναπαριστά και αναπαράγει στο επίπεδο των κοινωνικών σχέσεων για το νόημα, καθώς δεν έχουμε να κάνουμε μόνο με ζητήματα γλώσσας, αλλά και με τη σύνδεσή τους με την καθημερινότητα και την πολιτική πράξη. Η χρήση της μη σεξιστικής γλώσσας στα δημόσια έγγραφα αποτελεί κομβικό στοιχείο για μian ανοικτή, αντισεξιστική δημόσια διοίκηση και για μια δημοκρατική κοινωνία. Η κυπριακή Δημόσια Διοίκηση εφαρμόζοντας τις αρχές της δημοκρατίας και της δικαιοσύνης ελπίζουμε να αξιοποιήσει τον παρόντα Οδηγό και σύντομα να αποδεχτεί και να επιτύχει τη χρήση στα έγγραφά της εκείνης της γλώσσας που αντανακλά την αναγνώριση της ισότητας ανδρών και γυναικών.

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

Ανδρέου, Α. (2014), « Η συγκρότηση ανδρικών ταυτοτήτων στο σχολικό και στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο στην Κύπρο» (αδημ) Διδακτορική Διατριβή στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ανδρονίκου, Α. (2008), «Οι αναπαραστάσεις των γυναικών στις έντυπες διαφημίσεις και στα κόμικς και η επίδραση τους στη διαμόρφωση αντιλήψεων για το φύλο στους νέους της Κύπρου». Μεταπτυχιακή Εργασία στο ΠΜΣ «Φύλο και νέα εκπαιδευτικά και εργασιακά περιβάλλοντα στην κοινωνία της πληροφορίας» του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Bourdieu, P. (1996), *Οι Κληρονόμοι. Οι Φοιτητές και η Κουλτούρα*. Αθήνα: Καρδαμίτσας

Βέλτσος, Γ. (1976), *Κοινωνία και Γλώσσα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Γκασούκα, Μ. (2008), *Κοινωνιολογία του Λαϊκού Πολιτισμού, τ. ΙΙ, Το Φύλο κάτω από το πέπλο: Γυναικεία πραγματικότητα και αναπαραστάσεις του φύλου στα λαϊκά παραμύθια*, Αθήνα: Ψηφίδα

Γκασούκα Μ. (2014), *Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις του Φύλου. Ζητήματα Εξουσίας και Ιεραρχίας*, 3^η εκδ., Αθήνα: Διάδραση

Γκασούκα, Μ., Γεωργαλίδου, Μ, Λαμπροπούλου, Σ., Φουλίδη, Ξ. & Κώστας, Α.,(2014), *Οδηγός χρήσης μη σεξιστικής γλώσσας στα διοικητικά έγγραφα*, Αθήνα: Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων

<http://www.isotita.gr/var/uploads/MELETES/Odigos%20Xrisis%20Mi%20Seksistikis%20Glossas.pdf>

Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας (2014), *Ετήσια Έκθεση*, Λευκωσία : Κυπριακή Δημοκρατία

Κανάκης, Κ. (2007), *Εισαγωγή στην πραγματολογία: Γνωστικές και κοινωνικές όψεις της γλωσσικής χρήσης*, Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου

Κανατσούλη, Μ. (1999). «Εικονογράφηση στο παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο: Μια διαφορετική προσέγγιση των στοιχείων της αφήγησης σε μία λογοτεχνική ιστορία», στο Αποστολίδου Β. και Χοντολίδου, Ε. (επιμ). *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση*, Αθήνα: Τυπωθήτω.

Μακρή-Τσιλιπάκου, Μ. (1993), «Τι άλλαξε λοιπόν; Μελέτες για την ελληνική γλώσσα», Πρακτικά, 16η Ετήσια Συνάντηση του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σσ. 435-446.

Μακρή-Τσιλιπάκου, Μ. (ανέκδοτο, 2003) «Η «γυναικεία» γλώσσα και η γλώσσα των γυναικών», παρουσίαση στην ημερίδα για το ΠΜΣ «Γυναίκες και φύλα», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη.

- Μπενού, Β., Κ.** (1991), *Μέθοδοι και Τεχνικές Δειγματοληψίας*, Πειραιά : Α. Σταμούλη
- Μπονίδης, Κ.** (2004), *Το περιεχόμενο του σχολικού βιβλίου ως αντικείμενο έρευνας: διαχρονική εξέταση της σχετικής έρευνας και μεθοδολογικές προσεγγίσεις*, Αθήνα: Μεταίχμιο
- Ντερμανάκης, Ν.** (2004), « Το εύρος της “γυάλινης οροφής” σε επιλεγμένους κλάδους στην Ελλάδα», στο 1^ο στατιστικό δελτίο , που εκδόθηκε στο πλαίσιο του έργου Καταπολέμηση του Διαχωρισμού στο Χώρο Εργασίας –Equal Ανδρομέδα, Αθήνα : ΚΕΘΙ
- Παπαγεωργίου, Γ.** (1998), (επιμ.) *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*, Αθήνα : Τυπωθήτω, Γιώργος Δαρδάνος
- Παπαναστασίου, Κ., Παπαναστασίου, Ε.** (2005), *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, Λευκωσία: Ιδίωv
- Παυλίδου, Θ. -Σ.** (1985), *Γλώσσα και Σεξισμός*, Συνέδριο με θέμα Ισότητα των δύο Φύλων και Εκπαίδευση. Συμβούλιο Ισότητας των Δύο Φύλων, Υπουργείο Προεδρίας, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
- Παυλίδου Θ.-Σ.** (2002), *«Γλώσσα- Γένος- Φύλο: Προβλήματα, αναζητήσεις και ελληνική γλώσσα»*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Παυλίδου, Θ.** (επιμ.) (2006), *Γλώσσα-Γένος-Φύλο*. 2η έκδ. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη]
- Παυλίδου, Θ. Αλβανούδη Α., Καραφώτη Ε.** (2004) « Γραμματικό γένος και σημασιακό περιεχόμενο: προκαταρκτικές παρατηρήσεις για τη λεξιλογική αναπαράσταση των φύλων», *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 24, σσ.: 543-553
- Phillips, L., Jorgensen, M.** (2009), *Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και Μέθοδος*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Ράλλη, Αγ.** (2008), « Η μορφολογία ως αυτόνομο τμήμα της Γραμματικής» στο Α.Μόζερ κ.α. (επιμ.) *Γλώσσης Χάριν*, Τόμος αφιερωμένος από τον Τομέα Γλωσσολογίας στον καθηγητή Γεώργιο Μπαμπινιώτη, Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα, σσ. 141-156
- Ρούσσο, Π. Α., Τσαούσης, Γ.** (2011), *Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS*, Αθήνα: Τόπος
- Τσοκαλίδου, Ρ.** (1996), *Το φύλο της Γλώσσας. Οδηγός μη-σεξιστικής γλώσσας για τον δημόσιο ελληνικό λόγο*, Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων-Βιβλιοπωλείο της Εστίας.
- Τσοκαλίδου, Ρ.** (2001), «Θέματα κοινωνιογλωσσολογίας για δημοσιογράφους», *Εφαρμοσμένη γλωσσολογία* 17, σσ. 109-116
- Τσοκαλίδου, Ρ.** (2002), «Γυναίκες, γλώσσα και λεξικά», στο Γκόβα, Ε. (επιμ.) *Η πτώση των φύλ(λ)ων. Κείμενα-προτάσεις για το σεξισμό και τη βία*. Αθήνα: Ελευθερία Γκόβα, σσ. 57-60.
- Τριανταφυλλίδης, Μ.** (1938), *Νεοελληνική γραμματική (της δημοτικής)*. Ανατύπωση της έκδοσης του ΟΕΣΒ (1941), Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, 1978.

Φραγκουδάκη, Α. (1988), « Γλώσσα Λανθάνουσα- 2 Η θυγάτηρ της Εύας και το επικρατέστερο γένος», Δίνη, 3, σσ. 82-85

Χριστοπούλου, Α. (2003), «Η σημασιολογία και η πραγματολογία και η σχέση της με την ορολογία. Η ελληνική υπογλώσσα της πληροφορικής, σημασιολογική και πραγματολογική ανάλυση όρων από δίγλωσσα σώματα κειμένων (αγγλικά- ελληνικά)» εισήγηση στο ΕΛΕΤΟ – 4ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία» Αθήνα, 30, 31 Οκτωβρίου και 1 Νοεμβρίου 2003. Ανακτήθηκε στις 15/10/2015 από την ηλεκτρονική διεύθυνση

http://www.eleto.gr/download/Conferences/4th%20Conference/4th_10-36-ChristopoulouAngeliki.pdf

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Antaki, C. , Widdicombe, S. (1998), «Identity as an achievement and as a tool», in Antaki, C., Widdicombe S. (επιμ.) *Identities in Talk*, London: Sage, pp:1-14

Bergvall, V. (ed.) (1977), *Rethinking Language and Gender Research*, London: Longman

Bergvall, V. L. (1999), «Toward a comprehensive theory of language and gender», in *Language in Society* 28.2, pp: 273-293.

Bock, G., (1989), «Women’s History and Gender History: Aspects of an International Debate» ,*Gender and History* 1, 1, pp: 7–30

Cameron, D. (ed.) (1990), *The Feminist Critique of Language: A Reader*, London: Routledge & Kegan Paul.

Cameron, D. (ed.) (1990), *Feminism and Linguistic Theory*. London: Macmillan.

Cameron, D. (1996), «The language-gender interface: challenging co-optation», in *V. L. Bergvall et al. (eds.), Rethinking Language and Gender Research: Theory and Practice*”, London: Longman.

Coates, J. (1993), *Women, Men and Language*, London : Longman, pp: 138-139.

Coates, J. (ed.) (1997), *Language and Gender: A Reader*, London: Blackwell.

Coates, J. ,Cameron, D. (eds.) (1988), *Women in their Speech Communities*. London: Longman.

Coates, J., Shockey, L. (eds.) (2003). *Men Talk: Stories in the Making of Masculinities*, London: Blackwell.

Cohen, L., Holliday, M. (1979), *Statistics for Education and Physical Education*. London: Harper & Row

Crawford, M. (1995), *Talking Difference: On Gender and Language*, London: Sage

Fairclough, N. (2003), *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.

- Fraser, N.** (1989), *Unruly Practices: Power, Discourse, and Gender in Contemporary Social Theory*, University of Minnesota Press and Polity Press
- Frazier, N., Sadker, M.** (1975), *Sexism in School and Society*. New York: Harpre and Row.
- Jensen, J.** (1995), «Extending the boundaries of citizenship: Women’s movements of Western Europe», in *The challenge of local feminisms: Women’s movements in global perspectives*. A. Basu (ed.). Boulder CO: Westview
- Lakoff, R.** (1975), *Language and Woman’s Place*, New York: Harper & Row
- Ochs, E.** (1992), “*Indexing gender*”, Cambridge: Cambridge University Press, pp.335-358.
- Mills J.** (1989), *Womanwords: A Dictionary of Words about Women*, New York: The Free Press
- Romaine, S.** (1999), *Communicating Gender*, Lawrence Erlbaum Associates.
- Spender, D.** (1980), *Man Made Language*. London: Routledge
- Swann, J., Graddol. D.** (1995), «Feminising classroom talk», in S. Mills (ed.), *Language and Gender: Interdisciplinary Perspectives*, London: Longman, pp. 135-148
- Tannen, D.** (ed.) (1993), *Gender and Conversational Interaction*, Oxford: Oxford University Press.
- Tannen, D.** (1996), «The sex-class linked framing of talk at work», in D. Tannen, *Gender and discourse*. Paperback edition. Oxford: Oxford University Press, pp.195-221
- Tsouroufli, M.** (2002), «Gender and Teachers’ Classroom Practice in a Secondary School in Greece», in *Gender and Education*, Vol. 14, No. 2, pp: 135-147
- Yule, G.** (1996), *Pragmatics* , Oxford: Oxford University Press
- Wodak, R.** (ed.) (1997), *Gender and Discourse*, London: Sage.